MERAKET

Sayı: 27 / Mart 2018

Kanatların Gölgesinde Bir Delta

Kızılırmak'ın Kuşları

Patagonya Buzulları

Kamera Arkası:
Buda'nın İzinde

MERAKET

BU SAYIDA

4
Kanatların Gölgesinde Bir Delta

12
Darülbedayi: Güzellikler Evi

19
Patagonya Buzulları

25
Donmuş Topraklar, Buzdan Şehirler

33
Karavan Günlükleri

38
Kamera Arkası: Buda'nın İzinde

EDİTÖRDEN

Azade Aslan

Merhaba,

Kuşlar, yaklaşan ilkbaharla birlikte yılın ilk göç hareketine hazırlanıyor. Onların kanatlarından, dünyaya kuşbakışı bakmaya ne dersiniz?
Göçer kuşların önemli konaklama alanlarından biri olan Kızılırmak Deltası'nı kapağımıza taşıdık bu ay. Delta, hem kuş gözlemcilerinin, hem de farklı alanlardan bilim insanlarının Türkiye'de en çok çalıştığı bölgelerden biri. Biz de onlara katıldık ve deltada yaşama yakından baktık.

Mart ayı, birçok özel gün ve hafta barındırıyor. Bunlardan biri de 27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü. Biz de, bu özel gün vesilesiyle, Darülbedayi'nin köklü tarihine mercek tuttuk. Seyirci koltuğundan kalktık, kulise geçtik ve tiyatro emekçilerine mikrofon tuttuk. İnsana insanı anlatan tüm tiyatrocuların ve bu sanatı yaşatan tüm tiyatroseverlerin Dünya Tiyatrolar Günü kutlu olsun!

Kışa veda etmeye hazırlandığımız bu günlerde, kışı en güzel yaşayan iki coğrafyaya da selam vereceğiz. İlki, Türkiye'de karın belki de en çok yakıştığı şehir: Kars. Diğeri ise dünyada kışın en çetin yaşandığı yerlerden, Patagonya.

Bedia Ceylan Güzelce, Merak Edenler için çocukluk hatıralarına uzandı ve Türkiye'de karavan tatili yapmanın kendisi için neler ifade ettiğini yazdı. Okuyun, mutlaka ilham alacaksınız.
Son olarak kuşlar bizi Hindistan'a uçuracak. Buda'nın izinde, Asya'yı adımlamak için...

Keyifli yolculuklar...

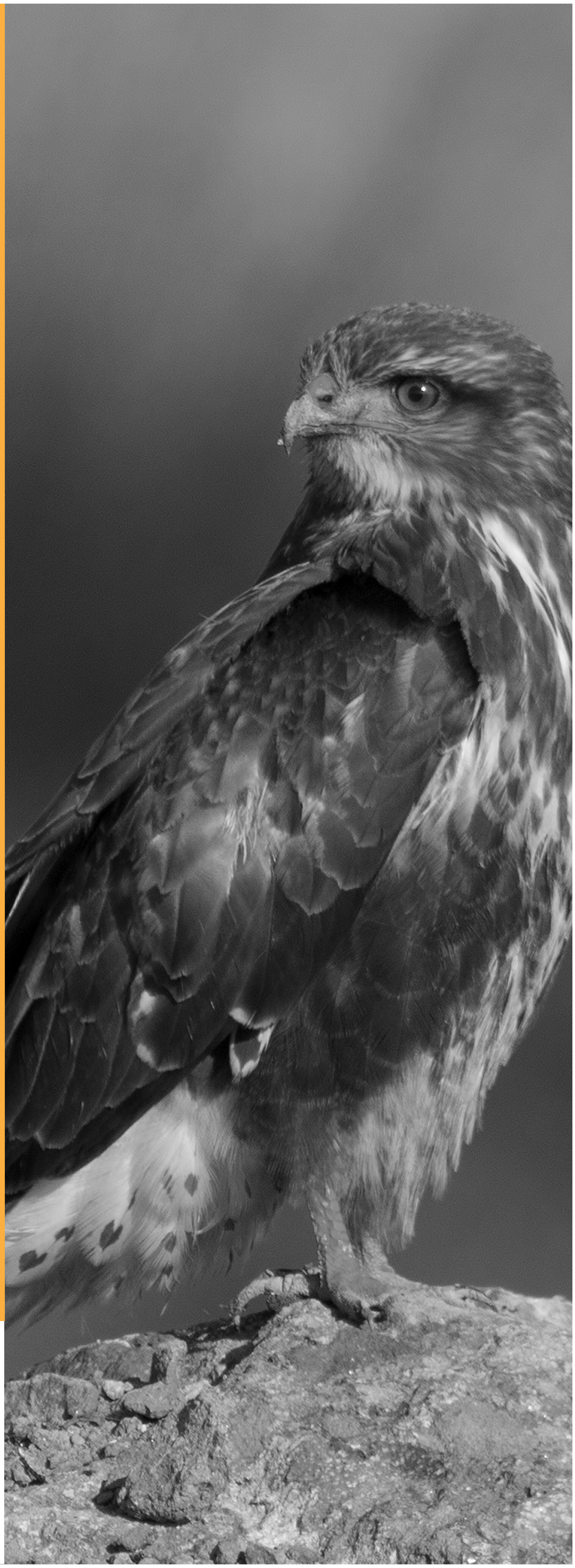

KÜNYE

YAYIN KURULU:
MURAT TOY, VEDAT ATASOY,
KEREM EMRE BERK, YILDIZ KÖSE
EDİTÖR:
AZADE ASLAN
GRAFİK TASARIM:
EVREN BERK

MERAKET

Sarkuteri PRODÜKSİYON

ADRES: GÜMÜŞSUYU MAHALLESİ OSMANLI SOKAK NO 18/6 TAKSİM BEYOĞLU İSTANBUL
TELEFON: 0212 293 50 43 **FAKS**: 0212 293 50 21
WEB SİTESİ: www.sarkuteri.com.tr
/sarkuteriproduksiyon

KANATLARIN GÖLGESİNDE BİR DELTA

Yazı: Selda Kaya Kapancık
Fotoğraflar: NizamettinYavuz

Günün ilk ışıklarıyla, yılkı atları, mandalar, kuşlar derken doğanın bütün sakinleri uyanıyor. Koyun sürüleri yaylalara yol alıyor. Leylekler yavrularını doyurmak için av peşinde, kuğuların gözü hep suyun dibinde. Karabatak, akbalıkçıl, erguvani balıkçıl, turna ve dahası…

Her biri bu eşsiz doğa içinde yaşama sarılıyor. Kimi yılın bazı dönemlerinde burada konaklıyor, kimi deltanın daimi sakini…

Burası Kızılırmak Deltası… Samsun'un 19 Mayıs, Bafra ve Alaçam ilçelerini kapsayan çok büyük bir alana sahip olması, irili ufaklı göllerle büyük bataklık ve sazlık alanlardan oluşması ve barındırdığı kuş sayısı bakımından Türkiye'de doğal hayatın en önemli adreslerinden biri…

Kızılırmak Deltası kuşlar ve diğer canlılar için önemli bir yaşam alanı iken, bilim insanları için de geniş bir çalışma sahası. Kış ortası su kuşu sayımları, nüfus araştırmaları, yabani kuşlarda kuş gribi araştırma projeleri burada yürütülüyor. Yapılan çalışmaların başında ise ilkbahar ve sonbahar göç dönemlerinde sürdürülen kuş halkalamaları geliyor. Halkalama yöntemiyle temelde, kuş türlerinin göç stratejileri, konaklama, kışlama ve üreme alanları, göç takvimleri ve kaç yıl yaşadıkları, üreme başarıları, genç bireylerin dağılma oranları gibi nüfus dinamikleri araştırılıyor.

En çok merak uyandıran doğa olaylarından biri olan kuş göçü, aynı zamanda üzerine en çok araştırma yapılan konulardan biri.

Kiraz Kuşu

Ak Kumkuşu

Kuş Göçü

Mevsimleri farklı coğrafyalarda geçiren 50 milyar göçmen kuş, dünyanın kuzey ve güney yarımküreleri arasında yılda iki defa göç ediyor. Bunlardan 5 milyarı ise Avrupa ile Afrika arasında yol izliyor. Kızılırmak Deltası, bu rotada kuşların beslenip yağ depolamaları ve yola devam etmeleri için çok önemli bir durak.

Deltada yapılan bilimsel çalışmalar ve gözlemler ise dünyanın doğal dengesini anlamak için bir kılavuz… Yüzlerce kuş türünün eş zamanlı hareketi, ekosistem içerisindeki değişen olgulara işaret ediyor. Bölgede görülen türlerden küçük sarıbacak, kuzey çıvgını, karaboğazlı dağbülbülü ve esmer çıvgın, bugüne dek Türkiye'de sadece Kızılırmak Deltası'nda saptanmış.

Yine akbaşlı çinte, küçük sakarca, tarla kazı, kuzey kamışçını, sarıkaşlı çıvgın, çalıkuşu çıvgını, kuzey gümüş martı, küçük altın yağmurcun, doğu cılıbıtı, mahmuzlu çinte ve küçük kirazkuşu gibi Türkiye için oldukça nadir türleri Kızılırmak Deltası'nda görmek mümkün. Delta, ender rastlanan, nesli tehlike altında olan ve üreme için bölgeyi kullanan bütün türler için çok önemli bir sulak alan.

Çalıkuşu sizin için sadece bir roman mı? Peki ya sürmeli çalıkuşu? Türkiye'de en çok görülen ördek türü deyince, aklınıza çamurcun gelir mi? Kaşıkgaga, adını hak eden kaşık gibi gagasıyla sizce de çok hoş görünmüyor mu? Uzunbacağı akılda tutmak zor değil, sarı kuyruksallayanı ise unutmak imkânsız… Kızılırmak Deltası, kuşları ile doğanın en güzel renklerini taşıyor.

Sarı Kuyruksallayan

Gün doğumundan akşam kızıllığına kuşlarla iç içe bir hafta!

Kızılırmak Deltası'na gitmeye karar verdiğimizde henüz Ocak - Şubat aylarıydı. Hem baharın tazeliğini hem de önümüzdeki ilk kuş göç dönemini yakalamak için Kızılırmak Deltası'na gitmeye karar verdik. Daha önce birçok kez tasarlayıp gerçekleştiremediğimiz bu planı, Kızılırmak Deltası Cernek Halkama İstasyonu Sorumlusu Kuş Bilimci Kiraz Erciyas Yavuz ile bağlantıya geçince somutlaştırdık. Ve kendimizi Kızılırmak Deltası'nda bulduk.

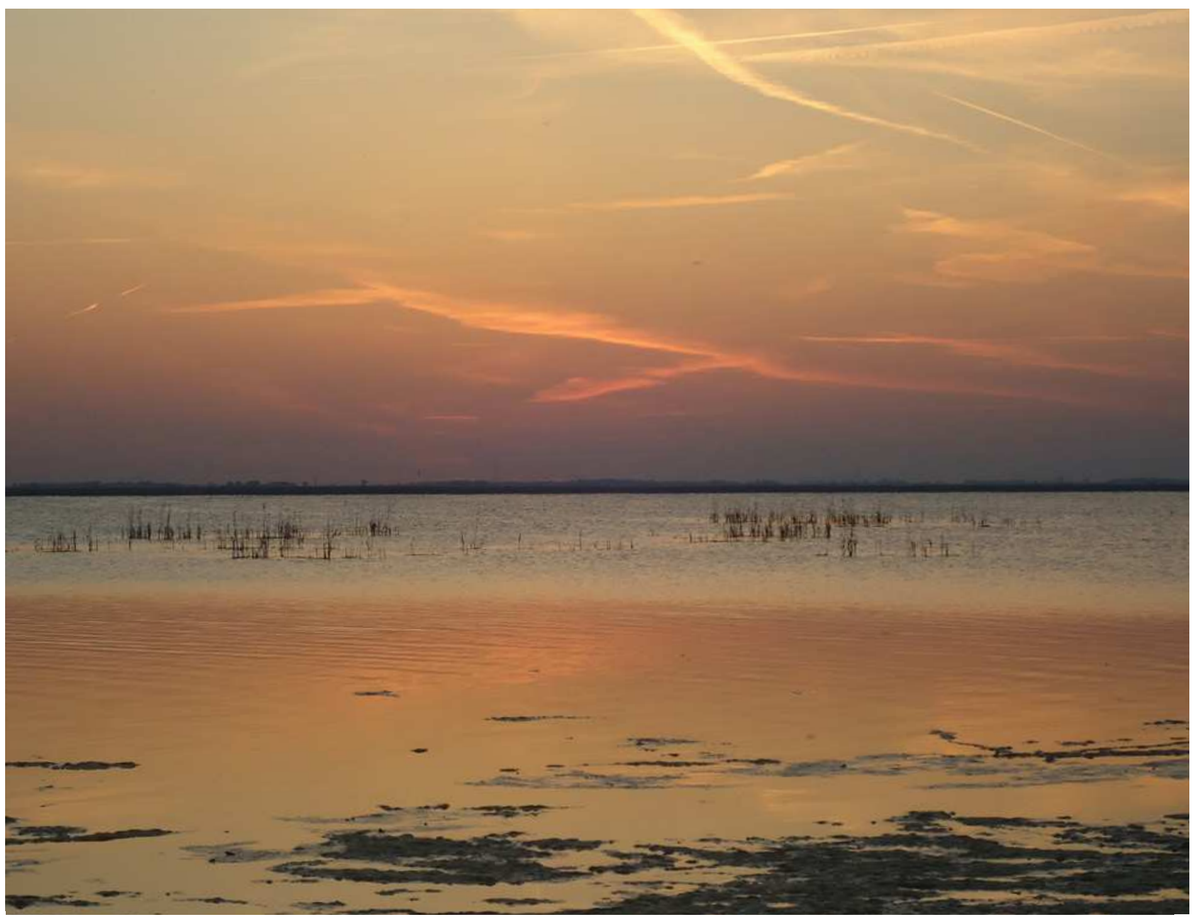

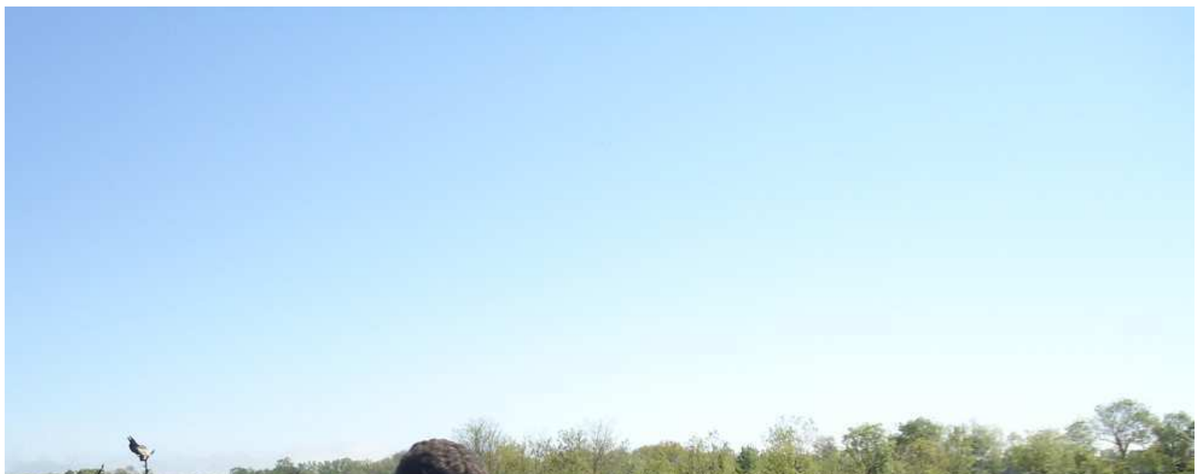

Kızılırmak'ta gündoğumunu karşıladığımız sabah 4'ten akşam kızıllığını yakaladığımız saatlere dek süren bir çalışma planımız oldu. Kuşların aktif olduğu bu saat aralığı, sahada çalışan bilim insanlarının da mesai saatini belirliyordu. O güne kadar görmediğimiz birçok türle ilk kez Kızılırmak Deltası'nda karşılaştık. Küçük ötücü kuşları, halkalama için kurulan sis ağlarına takıldıkları sırada, balıkçılları sulak alanlarda doğal yaşamlarında gözlemleyebildik. Tarlada karşılaştığımız turna ve onlarca leylek yuvasının olduğu köy ise çekimlerimizin diğer keyifli anları oldu. İlk kez gördüğümüz her yeni türle birlikte doğaya ve yaşadığımız coğrafyaya bir kez daha hayran kaldık.

Kızılırmak Deltası Cernek Halkama İstasyonu Sorumlusu Kiraz Erciyas Yavuz'a sorduk...

Uzun yıllardır yürüttüğünüz çalışmalarda hangi verilere ulaştınız? Bu veriler bize ne söylüyor?

2002 yılı ilkbahar döneminden bu yana gerçekleştirdiğimiz halkalama çalışmaları ile elde ettiğimiz en temel sonuçlar şu şekilde: Gözleme dayalı olarak oldukça az sayıda kaydettiğimiz boz ötleğen gibi bazı türlerin halkalama yöntemi ile aslında bilinenden daha yüksek sayılarda olduğu görüldü. Cernek Halkalama İstasyonu'nda en çok halkalanan tür boz ötleğen.

Bazı türlerin alana geliş ve ayrılış zamanlarında gecikmeler olduğu, bunun da küresel iklim değişikliği ile ilgili olduğunu düşünülüyoruz.

Beslenme deneyleri ile de göç esnasında konaklayan böcekçil ve meyvecil türler için alanın zengin kaynaklar sunduğu ortaya çıktı. Böylelikle Kızılırmak Deltası'nda kuşlar, diğer alanlara göre daha kısa süreli konaklama süreleri ile gerekli yakıt olan yağı depolayabiliyor.

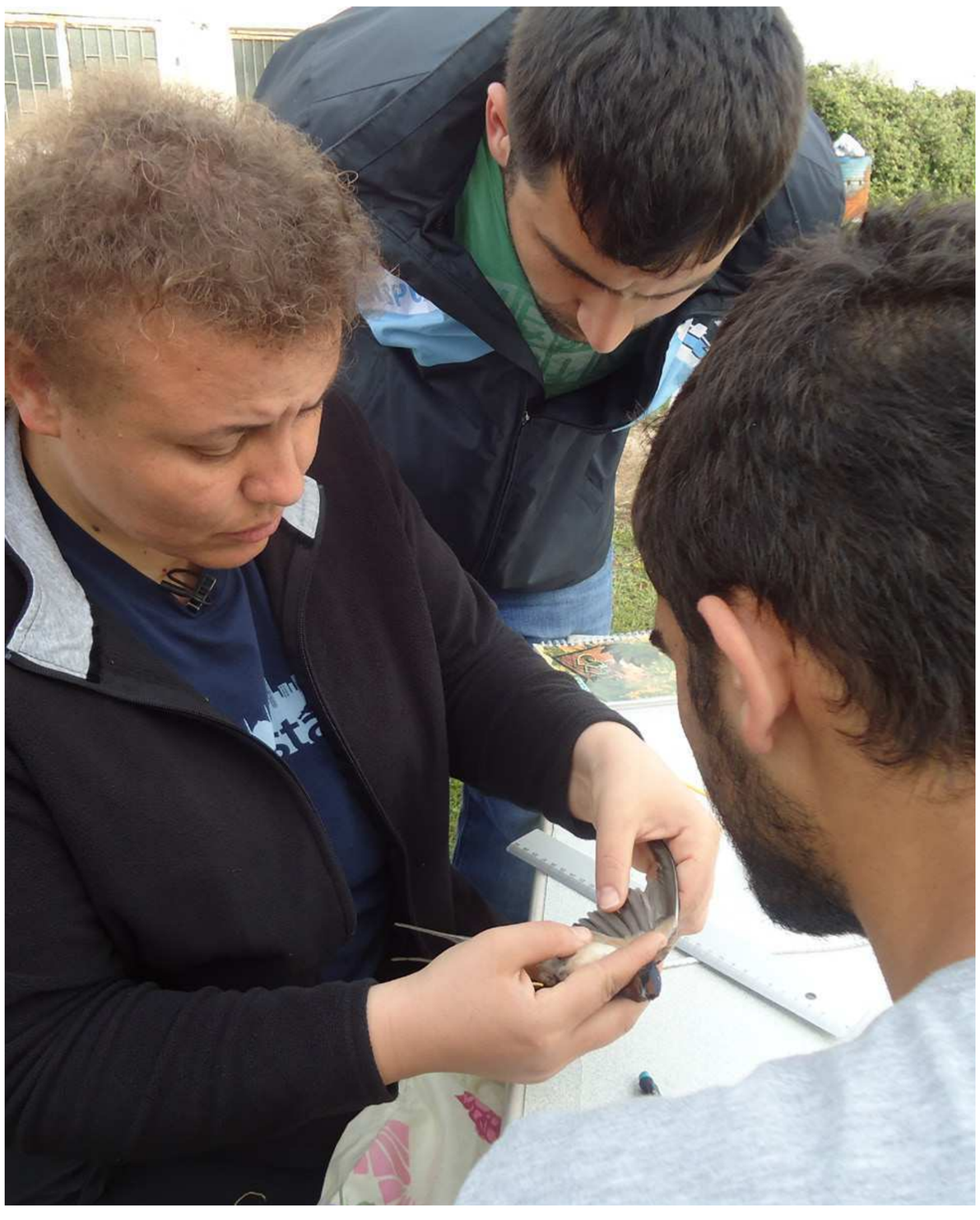

Ziyaretçiler yılın hangi zamanı, hangi türler ile karşılaşabilir?

Leylekler

Mart başında deltaya gelmeye başlarlar. Nisan- Mayıs aylarında kuluçka, Haziran aylarında da yavru bakımı vardır. Ağustos ayı ortalarından sonra Güney Afrika'daki kışlama alanlarına ulaşmak için geri dönüşe başlarlar. Eylül ayı sonunda da neredeyse tamamı deltadan ayrılmış olur.

Kara Leylek

Turna & Telli Turna

Turnalar

Mart başında gelmeye başlarlar. Bir kısmı göçüne devam ederken bir kısmı da Kızılırmak Deltası'nda kalıp üremektedir. Eylül ayından itibaren bölgede üreyen kuşlar kışlama alanlarına gitmek üzere göçlerine başlıyorlar. Kasım ayı sonuna kadar kuzeyden güneye devam eden başka turna sürülerini de alandaki çeltik tarlalarında beslenirken, dinlenirken görmek mümkündür.

Sazhorozu

Nisan ve Ağustos ayları arası, üreme ve yavru büyütme dönemi olduğu için sazlık alanda olurlar ve zor görülürler. Eylül- Ekim aylarında açık alanda tek veya küçük gruplar halinde görülürler. Kasım ayından itibaren biçilmiş çeltik tarlalarında büyük gruplar halinde görülürler.

İlkbahar Kuş Göçü

İlkbahar kuş göçü Mart ortasından başlayıp Mayıs ayı sonuna kadar devam eder. Çoğunlukla ötücü kuşlar, süzülerek göç eden türleri ve kıyı kuşlarını bu zamanlarda yoğun olarak görmek mümkündür. En fazla türün görüleceği zaman ise Nisan ortaları ile Mayıs ayı başıdır.

Sonbahar Göçü

Sonbahar kuş göçü Ağustos ayı ortasından Ekim ayı sonuna kadar devam etmektedir. En yoğun dönem Eylül ortası Ekim ayı başlarıdır.

“Bataklık Kırlangıcı”

Kıyı Çamurçulluğu

Sukuşu ve Kıyıkuşu Göçü

Kışlama alanlarına gelen sukuşları özellikle Kasım ayı ortalarından Ocak başına kadar göçlerini gerçekleştirirler. Ocak ve Şubat aylarında büyük sürüler halinde göllerde ve açık denizde konaklarken görülürler. Şubat sonundan itibaren kuzeydeki üreme alanlarına geri dönmek için göçlerine başlar ve alandan ayrılırlar.

Gri Balıkçıl

Kuluçka ve Yavru zamanı

Nisan – Temmuz ayları kuş türlerinin ürediği aylardır. Kuşlar kuluçkada olduğundan, üreyen kuş türlerini görmek için dikkatli gözlere ihtiyaç vardır. Haziran ortalarından itibaren birçok türün yavru çıkışları görüldüğü için ördekleri, batağanları, leylekleri ve balıkçılları yavruları ile birlikte alanda görmek mümkündür.

DARÜLBEDAYİ:
GÜZELLİKLER EVİ

Yazı: Azade Aslan,
Ayşe Irmak Şen

27 Mart “Tiyatrolar Günü” ilan edilmeden yarım asır önce, Osmanlı İmparatorluğu’nda modern tiyatronun gelişimi için önemli bir adım atılmıştı. Bugün 102 yaşındaki İstanbul Şehir Tiyatroları’nın köklerinde, modern tarzda tiyatro eğitimi vermek üzere 1914’te açılan Darülbedayi-i Osmani var. Darülbedayi’nin ilk elemesine katılan heyecanlı gençlerin akıllarında, acaba sadece tiyatroya bir adım daha yakın olmak mı vardı? O ilk kadronun Türkiye’de modern tiyatronun gelişimindeki rolüne bakıldığında, bundan çok daha fazlasını başardıkları görülüyor.

Batı ekolüyle tiyatro eğitimi verecek bir konservatuvar kurma fikri, 20. yüzyılın başında, dönemin İstanbul Belediye Başkanı Cemil Topuzlu’nun öncülüğünde gerçeğe dönüştü. Topuzlu, tiyatroya yeni bir soluk getirmek istiyordu. O dönemde Osmanlı’da hakim olan Batılılaşma hareketinin de etkisiyle, 1914 yılında harekete geçildi.

Tiyatro alanında dünya çapında tanınmış bir isim olan Andre Antoine Fransa’dan getirtildi. Konservatuvarın adı, Namık Kemal’in oğlu Ali Ekrem’in tavsiyesiyle, güzellikler evi anlamına gelen Darülbedayi kondu. Antoine önderliğinde, entelektüel camiadan isimler ve devlet adamlarının yer aldığı bir seçici kurul oluşturuldu. Elemeleri geçen öğrenciler, daha sonra Türkiye’de tiyatronun gelişimi düşünüldüğünde ilk akla gelen isimlerden olacaktı.

Prof. Dr. Özdemir Nutku

Tiyatro Bilimci / Yazar

“İlan verilince Darülbedayi’ye müracaat edenler arasında daha çok erkek, çok az, yedi - sekiz tane bayan var. O sırada yeteneğini görüyorlar ve Afife Jale’yi de oyuncu adayı olarak seçiyorlar. Öbür taraftan Halit Fahri Ozansoy, Vedat Nedim Tör, Muhsin Ertuğrul, bir sürü gazeteci... Hepsi müracaat ediyorlar. Antoine, Muhsin Ertuğrul’u çok beğeniyor. Hatta diyor ki, bunu öğrenci asistanı olarak alalım.”

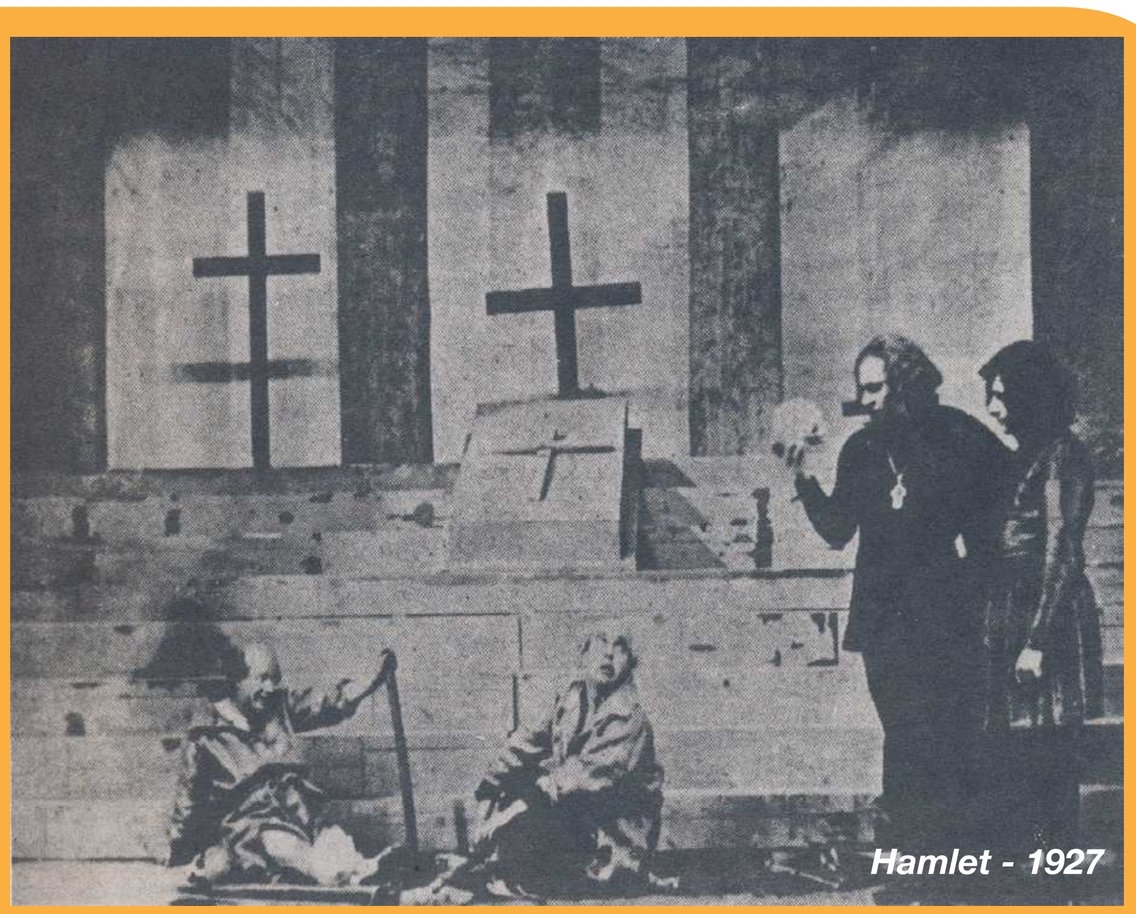

Hamlet - 1927

Bocalama Dönemi ve İlk Oyun

Darülbedayi faaliyete başladıktan kısa bir süre sonra Birinci Dünya Savaşı patlak verince, Andre Antoine ülkesine geri döndü. Darülbedayi artık kendi ayaklarının üzerinde durmalıydı. Bir süre bocalayan kurum, dönemin ünlü oyuncusu ve aynı zamanda Darülbedayi öğrencisi olan Raşit Rıza Samako’nun çabalarıyla yeniden toparlandı; fakat savaş koşulları sebebiyle eğitim alanında sönük kaldı, daha ziyade profesyonel bir tiyatro topluluğuna dönüştü. Şehzadebaşı’nda bulunan Letafet Apartmanı’nda başlayan çalışmalar, 1970 yılına dek kullanılacak Tepebaşı’ndaki tiyatroya taşındı. 20 Ocak 1916 tarihinde Tepebaşı Dram Tiyatrosu’nda, Darülbedayi’nin ilk oyunu “Çürük Temel”, Hüseyin Cahit Yalçın’ın uyarlamasıyla seyirciyle buluştu. Darülbedayi’de yavaş yavaş çarklar dönmeye, üretim hızlanmaya başlamıştı. 1918-1920 arasında Temaşa adlı aylık tiyatro dergisi çıkartıldı. 1924 yılında Darülbedayi’nin Şehir Tiyatrosu ismini alması konusunda karara varıldıysa da bu değişiklik 1934 yılında resmiyet kazandı.

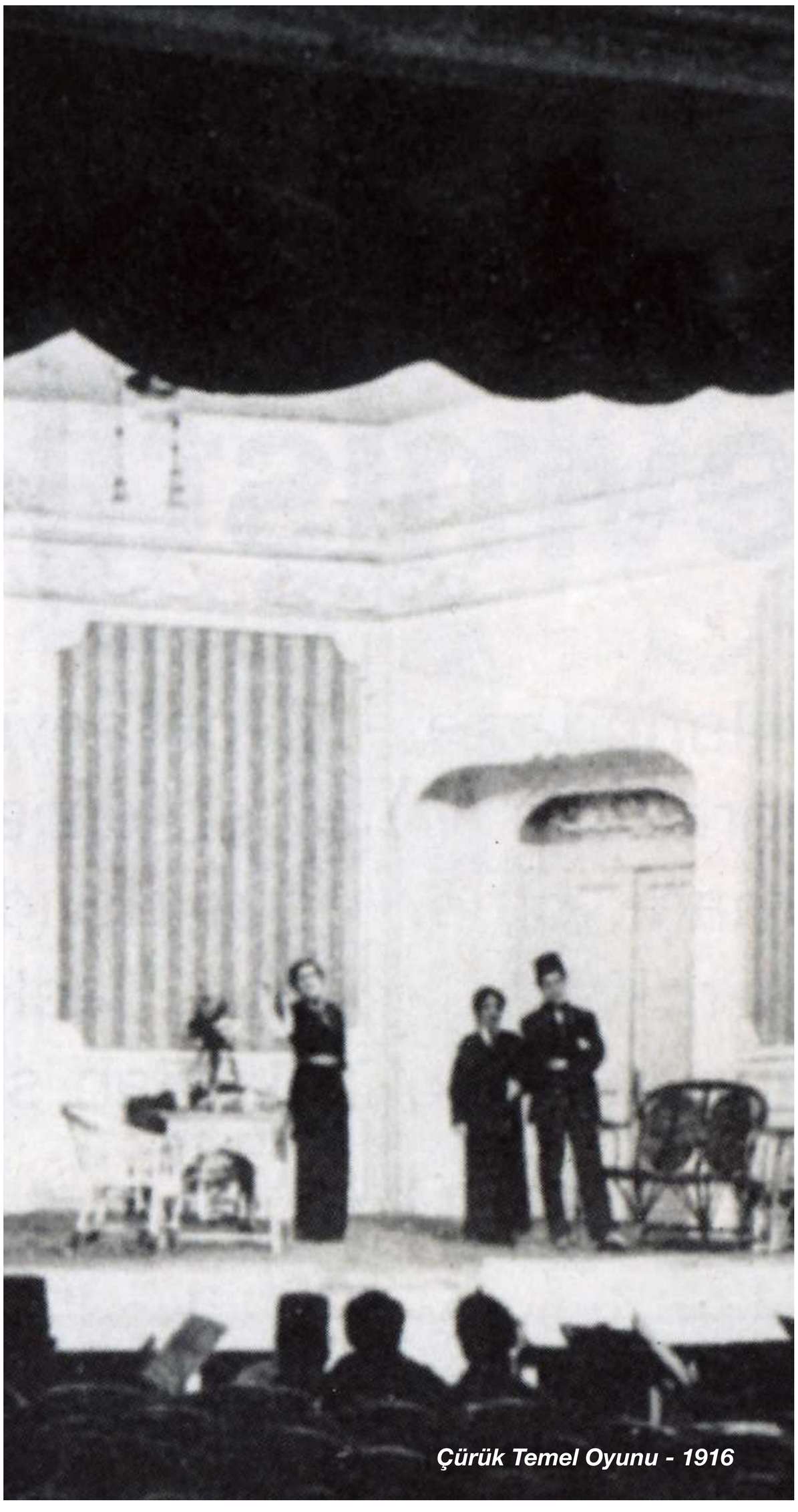

Çürük Temel Oyunu - 1916

Muhsin Ertuğrul ve İlk Düzenli Dönem

Antoine'ın Darülbedayi'nin ilk elemesinde çok beğendiği ve öğrenci asistanı olarak okula almak istediği Muhsin Ertuğrul, okula başladıktan kısa bir süre sonra yardımcı öğretmen olarak görev yapmaya başlamıştı. Birinci Dünya Savaşı sırasındaysa kurumdan izin alarak Berlin'e gitti; sinema ve tiyatro alanında araştırmalar yaptı. Berlin'den sonra Moskova'ya geçerek, Nazım Hikmet'in yardımlarıyla sinema alanında önde gelen isimlerle tanıştı, kendini bu alanda da geliştirdi. Cumhuriyet'in ilanından sonra, 1927'de, Darülbedayi Muhsin Ertuğrul tarafından yönetilmeye başlandı. Dünyanın tiyatro merkezlerinde edindiği birikimler sayesinde Muhsin Ertuğrul, kurum tarihinde köklü değişikliklerin öncüsü oldu. Muhsin Ertuğrul ile başlayan ilk düzenli dönemde, yerli eserlere verilen önem arttı, oyun seçimi farklılaştı, tiyatro bir disipline kavuştu.

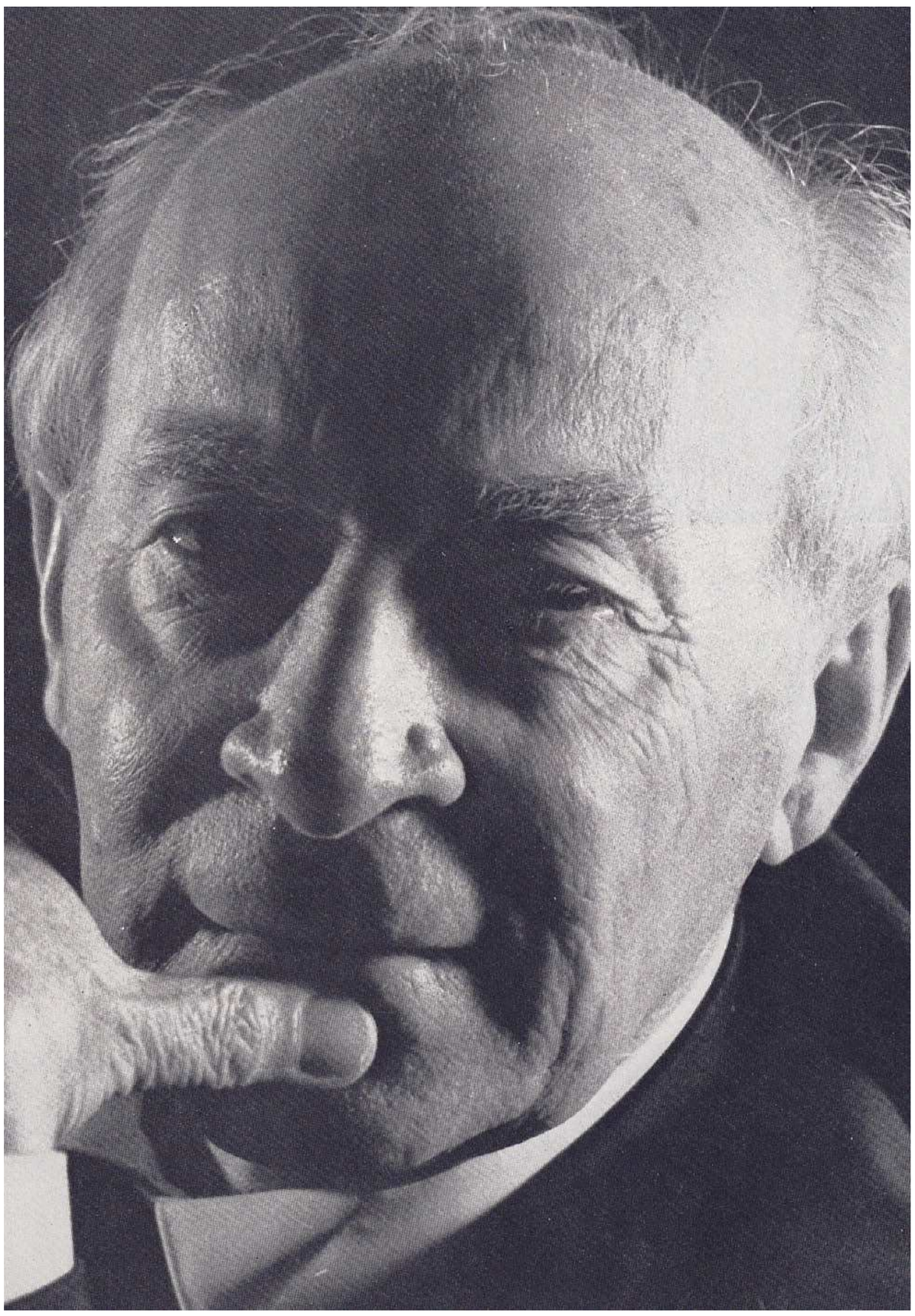

Türk tiyatrosu serpildikçe, izleyici de arttı. Televizyonun olmadığı, sinemanın emekleme dönemini yaşadığı bir zamanda, tiyatro halkın biricik eğlencesi olmuştu. Darülbedayi, kendi geleneğini yaratıyordu artık, ama hiçbir şey kolay olmadı. Modern tiyatronun temellerinin atıldığı bu günlerin harcında, başta Muhsin Ertuğrul olmak üzere adanmış bir kadronun emeği ve tutkusu vardı. Önlerinde hiçbir örnek olmadan, büyük bir tutku ve inançla tiyatroya sarılan çekirdek kadro, yeri geldi tiyatro ekibinden daha az sayıdaki seyirciye oynadı, yeri geldi temsile zamanında ulaşabilmek için buz tutmuş boğazı kürek çekerek geçti. Tiyatronun disiplinden ayrı düşünülemeyeceğini kendi nesillerine ve sonraki nesillere kanıtladı.

Orhan Alkaya

Oyuncu/Yönetmen

“İlk kadroda bir çekirdek var. O çekirdek birbiriyle çok fazla temasta olmuş bir çekirdek. Darülbedayi’nin öğrencisi olmuşlar, sonra beraber turne tiyatrosu yapmışlar... Birbirinin hayatına dahil olmuş bir devasa aktör ve aktrisler kadrosu...”

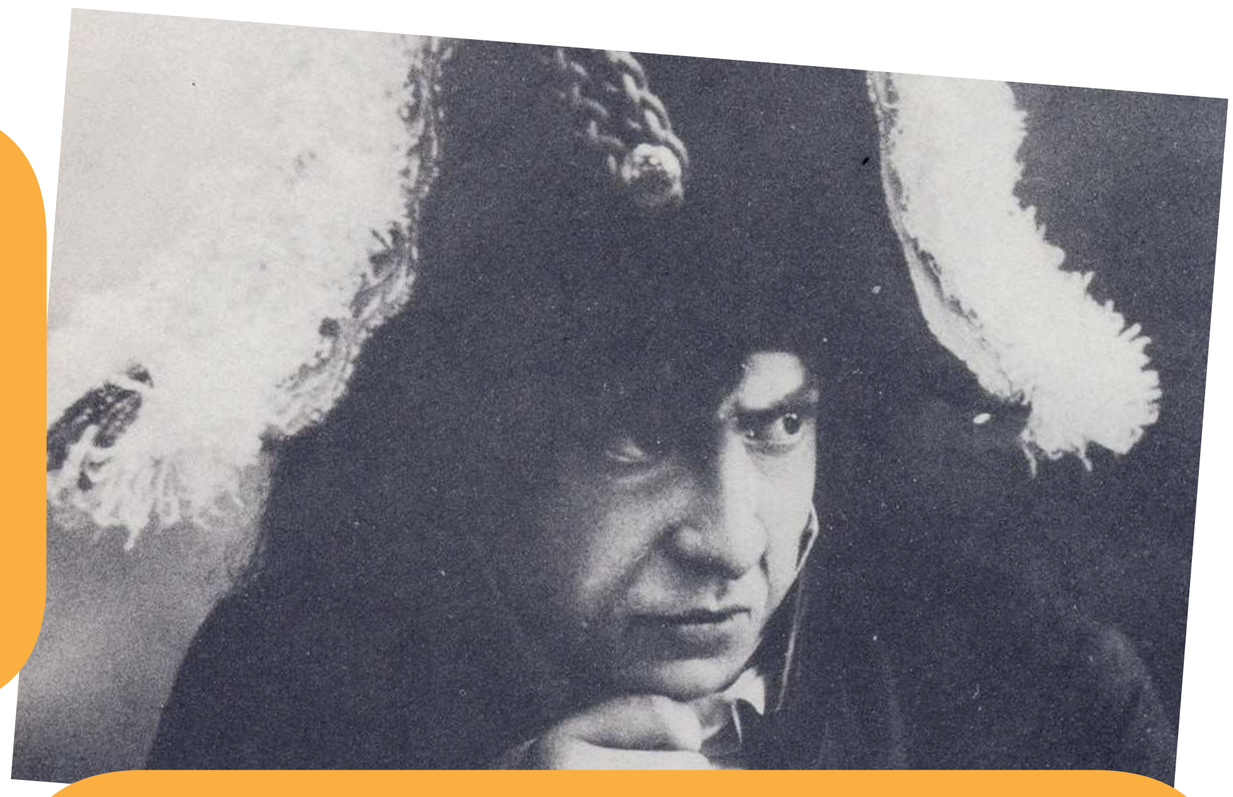

Prof. Dr. Özdemir Nutku

Tiyatro Bilimci / Yazar

“1929 kışında boğazda buz tabakaları oluşuyor. O gece de temsil var, ama oyuncuların bir kısmı Anadolu tarafından oturuyor. Kayıkçılar, biz gitmeyiz, diyor. Kayıkçıya para verip, biz bu kayığı kiralamış olalım, dönüşü de biz kendimiz yaparız, diyerek ikna ediyorlar. Muhsin Ertuğrul küreklere oturuyor, Behzat Butak dümene... O soğukta geliyorlar. Oyun 8 kişilik bir oyun, salonda 3 kişi var. O 3 kişiye o 8 kişi oynuyor, kapatmıyorlar perdeyi. Öyle bir disiplin ve idealizm var. Şehir Tiyatrosu’nun Şehir Tiyatrosu olmasının sebebi bu ilk fedailerin idealizmidir.”

Engin Alkan

Oyuncu / Yönetmen

“Muhsin Ertuğrul, biz tiyatrocuların o kadar fazla ikonlaştırdığımız bir önemli şahsiyet ki, belki de artık seyirci sıkıldı. Ama biz onun adını anmaktan sıkılamayız. Çünkü, gerçekten yokluk içinde ve önünde taklit edebileceği hiçbir rol model olmadan, çalışma arkadaşlarıyla beraber büyük bir meşakkatle bu coğrafyanın belki de 50, 60 yılda alabileceği yolu kısaltmış aydın bir kimlik Muhsin Ertuğrul. Batılı anlamdaki tiyatronun babası olarak kabul ediyoruz Muhsin Ertuğrul’u.”

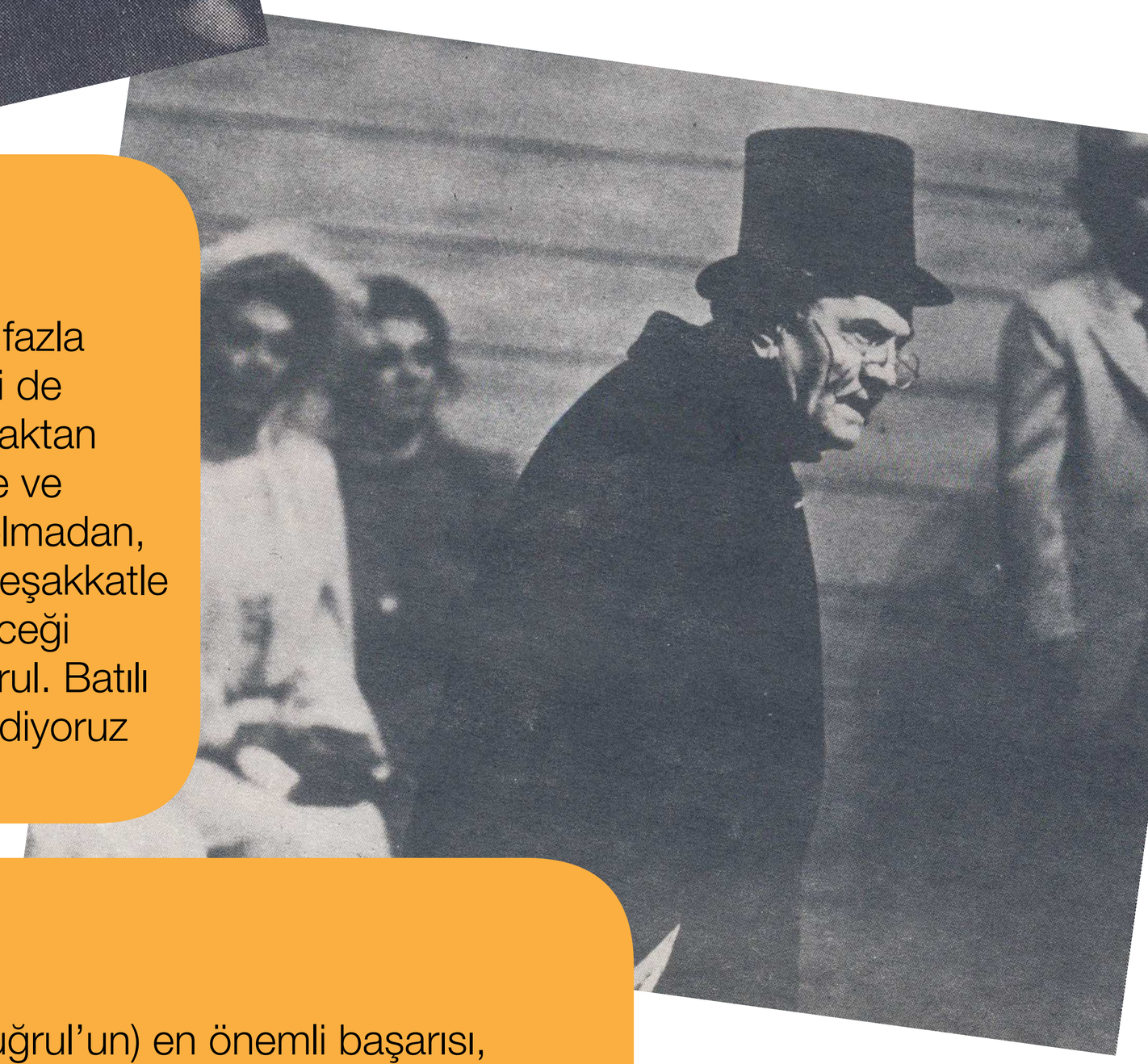

Nedret Güvenç

Oyuncu

“Onun (Muhsin Ertuğrul’un) en önemli başarısı, tiyatroya tiyatro disiplinini ve sanatsal ilkeleri getirmiş olmak.”

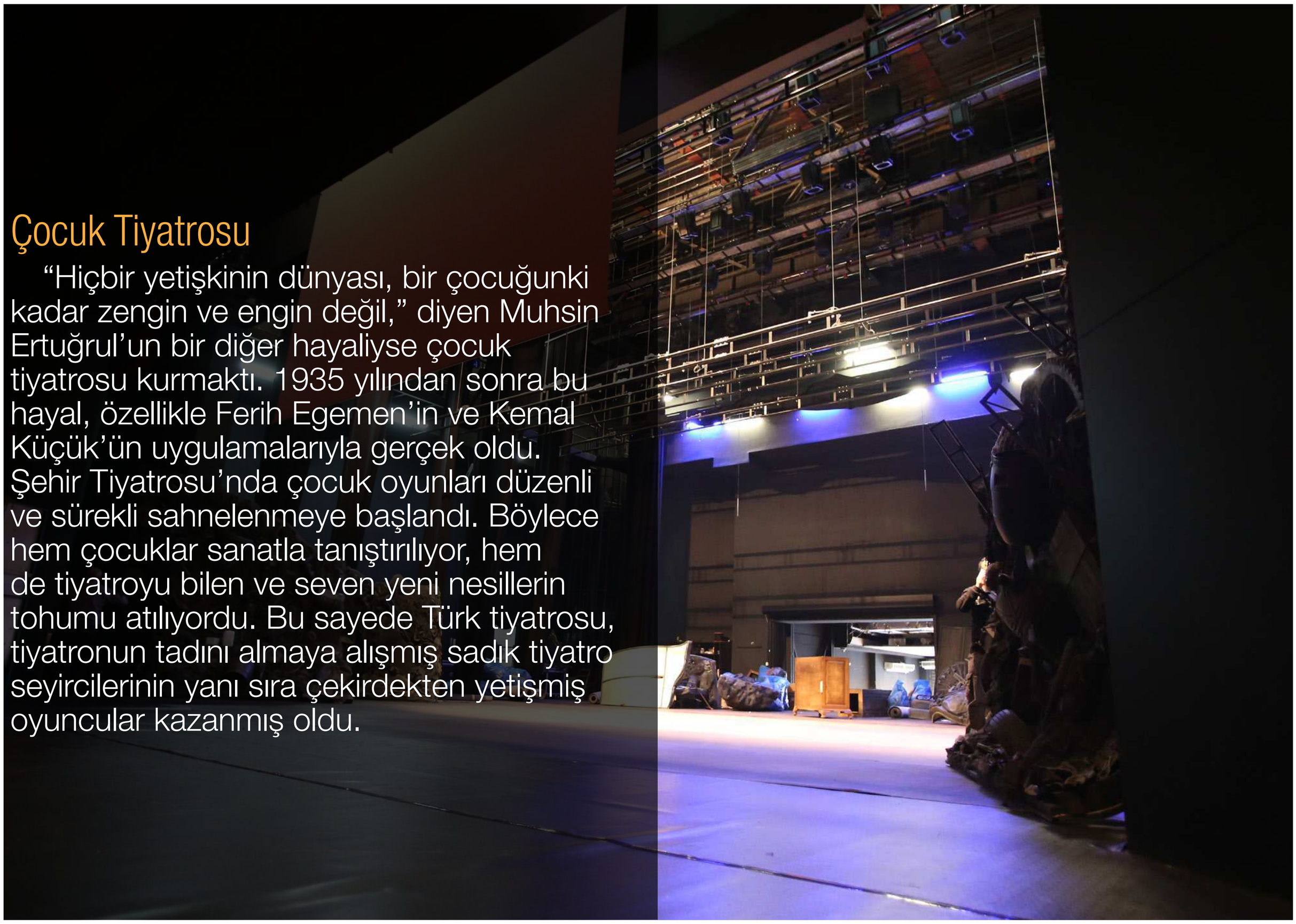

Çocuk Tiyatrosu

“Hiçbir yetişkinin dünyası, bir çocuğunki kadar zengin ve engin değil,” diyen Muhsin Ertuğrul’un bir diğer hayaliyse çocuk tiyatrosu kurmaktı. 1935 yılından sonra bu hayal, özellikle Ferih Egemen’in ve Kemal Küçük’ün uygulamalarıyla gerçek oldu. Şehir Tiyatrosu’nda çocuk oyunları düzenli ve sürekli sahnelenmeye başlandı. Böylece hem çocuklar sanatla tanıştırılıyor, hem de tiyatroyu bilen ve seven yeni nesillerin tohumu atılıyordu. Bu sayede Türk tiyatrosu, tiyatronun tadını almaya alışmış sadık tiyatro seyircilerinin yanı sıra çekirdekten yetişmiş oyuncular kazanmış oldu.

Aliye Uzunatağan

Oyuncu / Yönetmen

“Muhsin Ertuğrul bir sınav açmış çocuk tiyatrosu için. Annem de gazeteden onu görüp beni elimden tutup götürdü. 9 yaşındaydım. Muhsin Ertuğrul’la o zamanlar çocuk tiyatrosunun başında olan Ferih Egemen, beni bir masanın üzerine çıkarttılar ve bana bir şiir okuttular. Şiir bilmiyordum, annemin öğrettiği bir dörtlüğü okudum. Saçlarım çok uzundu o zaman. Dediler ki, “Senin bir buçuk karış saçını kessek, üzülür müsün?” Anneme baktım, “Olabilir,” dedi.
O gün tiyatro hayatım başladı. Beni kuaförün önüne oturttular, saçımı kesip bir kasketin altında topladılar. Bir tulum bir gömlek giydirdiler. Tepebaşı Dram Tiyatrosu’nda, “Güneş Batarken” adlı oyundaki “Inya Abla, bana bir lokma ekmek verir misiniz?” cümlesi benim ilk repliğimdir tiyatroda. Sonra çocuk tiyatrosuna başladım. Hem çocuk tiyatrosu, hem büyük tiyatrosu... 52 sene geçti.”

Amaç kitlelere tiyatroyu sevdirmek

Darülbedayi’nin en önemli ilkesi, bugün Şehir Tiyatroları’nın da önceliği olan, kamu yararına çalışmak, tiyatro sevgisini kitlelere aşılayarak bu kültürün yerleşmesini sağlamaktı. Temsiller bu hedef gözetilerek kurgulandı, o zamana dek sahnede ilgi çekmemiş klasik eserler tekrar gözden geçirildi. Bu çabalar sonuç verdi. Hamlet, o güne kadar görülmemiş bir başarıyla oynanmış ve büyük beğeni toplamıştı. Eskiden en fazla iki gösteri dayanabilen böyle ağırbaşlı bir oyun, artık kapalı gişe oynuyordu. Bu başarının devamı da geldi. Darülbedayi’den İstanbul Şehir Tiyaroları’na uzanan süreçte, kurum repertuvarı her yıl çeşitlendi. Daha önce hayal bile edilemeyen büyük prodüksiyonlar gerçekleşmeye başladı. Yalnızca tiyatro değil, sinema dünyası da bu okuldan çıkan yeteneklerle beslendi. Kimi oyunlar kültleşti; kimi oyuncular burada aldıkları rollerle devleşti.

Lüküs Hayat

İstanbul Şehir Tiyatroları'nda, Hamlet gibi klasik eserlerin yanı sıra, müzikli, konusu daha hafif eserler de oynanıyordu. Müzikli eserleri klasik eserler kadar önemli kılan etkenlerden biri de, bu temsillerin tiyatroya ilk kez gelenleri tiyatro deneyimine alıştırarak daha yoğun oyunlara hazırlamasıydı. 1933'de Cemal Reşit Rey tarafından bestelenen Lüküs Hayat opereti bu klasiklerden biridir. Sinema ve televizyon filmi olarak da çekilen ölümsüz eser, bugün yeni yorumlarıyla sahnelenmeye devam ediyor.

Zihni Göktay

Zihni Göktay

Oyuncu

“1984 yılının Ekim ayında, radyo tiyatrosundan çıktım, Harbiye Muhsin Ertuğrul tiyatrosuna doğru Orduevi’nin önünden yürürken rahmetli ablam Suna Pekuysal ile karşılaştım. O sırada Şehir Tiyatrosu’nda oynamıyor Suna abla, küsüp ayrılmıştı. Onu Şehir Tiyatrosu’nun yolunda görünce içime bir ümit doğdu. “Gencay Hanım’la konuştum da Lüküs Hayat koyulacakmış sahneye” dedi. Benim kafama soru işaretleri düştü. Çünkü Lüküs Hayat’ı ben 1962 yılında rahmetli üstadım, tiyatroya başlama sebebim Muammer Karaca’dan seyretmiştim. Bu benim içimde kor ateş şeklinde duruyordu, çok istiyordum ben bunu. Böyle bir şey duyunca Suna abladan, ben bunu nasıl halledebilirim diye düşünmeye başladım. Gencay Hanım’la da pek bir samimiyetimiz yok. Kafamda bin bir tane tilki dolaşıyor.

Bir gün TRT’de dublajdaydım Sezai Altekin’le birlikte. “Sezai, bugün yönetim kurulu toplanıyormuş Lüküs Hayat’la ilgili, Haldun Bey de geliyormuş, rol dağıtımı olacakmış galiba,” dedim. “İstersen öğle yemeğinde Ulus’taki binadan Harbiye’ye gidelim,” dedim. Taksiye atladık. Ben yönetim kurulu odasını basarcasına büyük bir cesaretle girdim. “Böyle böyle bir şey duydum, bu rolü çok istiyorum sizi mahcup etmeyeceğimi garanti veriyorum” dedim. Biraz da manevi baskı oluşturmak adına “Eğer rolü benim dışımda birisine verirseniz bana da emr-i hak vaki olur, bir şey olursa eğer, benim mezarımdan duman tüter,” dedim. Bu kadar çok istiyordum. Aradan bir hafta, on gün geçti. Yönetim kurulu imzasıyla rol dağıtımı tahtaya asıldı. 1984 yılının Kasım ayında biz provalara başladık. 6 Mart 1985’de prömiyer yaptık. 12 Ekim 2012’ye kadar oynadık. Dünya üzerinde aynı rolü 28 yıl oynayan tek oyuncu benim.”

Kral Lear - 1989

Batılılaşma hareketine katkı sağlamak amacıyla, birkaç devlet adamının aklına düşen fikir, bugün en somut haliyle karşımızda. İstanbul Şehir Tiyatroları, oyuncuları, kostüm ve dekor sanatçıları, müzisyenleri, oyun yazarları ve teknisyenlerden oluşan geniş kadrosuyla her gün 10 ayrı sahneden 3000 seyirciyle buluşuyor. Bir asrı devirmiş bir serüven bu. Darülbedayi ekolü, sayısız oyun, oyuncu, rejisör yetiştirdi; yeni sahneler doğurdu; milyonları tiyatroyla buluşturdu. Geleceği şekillendiren bir gelenek oldu. Bugün de, her oyunda bütün bir tarih tekrarlanıyor. Aynı heyecanla kostümler giyiliyor, makyajlar yapılıyor, ışıklar yanıyor ve dünya değişiyor. Seyirci aynı heyecanla bekliyor. Zaman geliyor; oyun başlıyor. Yüz yıl önce ve yüzlerce kere olduğu gibi.

PATAGONYA BUZULLARI

Yazı ve Fotoğraflar:
Nevin Salman

Buzullar, UNESCO Dünya Miras listesine 8. kriterden dolayı alınmış. Bu kritere göre seçilen dünya mirasları, dünyanın oluşumu ve insanlık tarihinin safhaları hakkında bilgiler verecek kadar seçkin ve önemli doğal yapılar olmalı. Patagonya buzulları, gerçekten de olağanüstü.

Yıllardır gelmeyi, görmeyi hayal ettiğim dünyanın en büyük buzulları, Arjantin'in güneyinde yer alıyor. Buzullara ulaşmak için Santa Cruz Platosu'ndaki şirin kasaba El Calafate'ye geliyoruz. Adını buzullar Patagonyası'nın sarı çiçekli ve maviyemişli meşhur "calafate" bitkisinden alan ve hemen yakınındaki buzulların ünü dünyaya yayılınca tanınan şirin, küçük bir kasaba burası. Yapılar genellikle iki katlı ve ahşap.

Bahçeler, sokaklar, her köşe rengarenk çiçekler içinde. Turistler için yapılmış kütük kulübecikler o kadar şirin ki alışveriş yapmamak elde değil. Kuzu çevirme restoranları oldukça popüler, kapılarında kuyruk oluşuyor. "Patagonya kuzusu" adını verdikleri bu yöresel lezzeti mutlaka denemelisiniz.

Arjantin göllerini ve buzulları göreceğim için sabırsız ve heyecanlıyım. Buzullaşma sürecinin önemli bir örneği olan buzullar, Pasifik Okyanusu'ndan gelen bulutların And Dağları'nı aşamayarak, dik ve yüksek tepelerle çevrili çukur bölgelere çok kuvvetli kar yağışı bırakması, bu kar birikintilerinin de yüksek basınç altında buzulların ağırlığıyla sıkışıp katılaşması sonucu oluşmakta.

Upsala Buzulları

Kasabanın hemen yakınındaki göl, bahar çiçekleri ve flamingolarla hoş manzaralar sunuyor. Tekne ile yol alırken, buzullardan kopan küçüklü büyüklü buz parçaları, mavi ve lacivert tonlarındaki renkleriyle inanılmaz fotoğraf kareleri veriyor, göreceklerimize dair heyecanımız artıyor.
Buzullar görünmeye başladığı anda ise heyecan dorukta. Muhteşem buzulların hemen yakınına geldiğimizdeki o muhteşem görüntü, And Dağları'nın büyülü manzarası, bu sıradışı doğal güzellik nefeslerimizi kesiyor. Tekne gezisi hiç bitmesin istiyorum ama yarın aynı buzulu başka bir açıdan göreceğimiz Milli Park'a gideceğimiz için son karelerimi almakla yetiniyorum.

Perito Moreno

Bir sonraki gün UNESCO Dünya Miras listesinde bulunan meşhur “Perito Moreno” buzullarına doğru yolculuğa başlıyoruz. Antarktika ve Grönland’dan sonra en büyük buz örtüsü olan Perito Moreno, adını 19. yüzyılda bölgedeki buzulları keşfeden Patagonya araştırmacısı Francisco Pascasio Moreno’dan almış. “Perito” ise uzman anlamına geliyor. Dünyanın diğer bölgelerindeki buzullar deniz seviyesinden en az 2500 metre yükseklikte başlarken, Perito Moreno buz örtüsü, büyüklüğü nedeniyle 1500 metrede başlayıp 200 metre aşağı kaydıktan sonra, Los Glaciares Ulusal Parkı sınırına dayanıyor ve Şili topraklarındaki Torres del Paine Ulusal Parkı’na ulaşıyor.

Los Glaciares Milli Parkı

Milli park ve ulusal rezervden oluşan 600.000 hektarlık bir alan düşünün. Ve bu alanın yaklaşık yarısını kaplayan buzullar, buzul gölleri ve dağlar... Yüksekliği 60 metre, genişliği 5 kilometre ve 60 kilometre boyunca uzanan devasa bir buz kütlesi...
Bu kütle, Büyük Okyanus'tan gelen bulutların And Dağları'na çok kuvvetli yağışlar bırakmasıyla sürekli büyümekte ve Argentino Gölü'ne doğru, günde yaklaşık 1-2 metre sürüklenmekte. Kütlenin uç noktalarında sürekli kırılmalar ve parçalanmalar olduğu için elbette çok fazla ilerleyemiyor. Ufak da olsa birkaç kırılmaya tanıklık ettiğimiz için çok şanslıydık; müthiş bir görüntü ve inanılmaz bir tabiat şöleni olduğunu söyleyebilirim. Güvenli mesafeyi koruyarak buzullara çok yaklaşmıştık ki, gök gürültüsünü andıran bir ses duyduk önce, sonra karşımızdaki buzdan duvarda hafif kıpırdanmalar oldu. Ardından kütlenin bir bölümünde sanki dinamit patladı ve büyük buz kütleleri göle doğru savruldu... müthişti.

Her 4 ila 10 yıl arasında çok daha büyük ve ciddi kırılmalar gerçekleşmekte. Küresel ısınma nedeniyle kırılmalar son yıllarda daha sık, belki bu gidişle hepten erimesi de kaçınılmaz olacak. Bugüne kadar büyüklük, metrekare ve yükseklik olarak kaydedilen en büyük kırılmanın Manhattan kadar olduğu söylenmekte. Büyüleyici, bir o kadar da ürkütücü... Birkaç yılda bir gerçekleşen kırılmaları bilim insanları önceden öngörebildikleri için dünyaya duyuruyorlar. Gezginler, doğa sevdalıları ve fotoğraf severler bu heyecanlı olaya hazırlanma fırsatı yakalıyor.

Milli Park ve içindeki uzun, geniş, ahşap yürüyüş platformları çok güzel düzenlenmiş. Buradan görüş açımıza giren buzul kütlesini seyretmeye doyamadım. Buzulun içindeki oyukların derinlerine doğru oluşan yarıklarda buzun rengi beyaz, turkuaz ve maviden, bugüne kadar hiç görmediğim müthiş bir laciverte doğru bir renk yelpazesi sergiliyor. Anlatması güç, sadece büyüleyici ve inanılmaz diyebilirim.

Gerçekten de bu muhteşem güzellikleri anlatmak, kelimelere dökmek güç. Güney Amerika'ya yolunuz düşerse, Buzullar Patagonyası'nı mutlaka programınıza almalısınız, büyüleneceksiniz.

DONMUŞ TOPRAKLAR

BUZDAN ŞEHİRLER

Yazı ve Fotoğraflar:
Banu Acar

Türkiye’nin Ermenistan sınırında yer alan, yakın zamana kadar kendi halinde bir kent olan Kars, son dönemde her yaştan gezginin gözde şehirlerden bir olmayı başardı. Ani Harabeleri, benzersiz doğası, Çıldır Gölü ve Sarıkamış kayak merkezi, Kars’ı ziyaret etmek için başlı başına yeterli nedenler. Ama Kars’ın bir anda popüler olmasının belki de en önemli nedeni, insanların trenle yolculuk etmenin tadına varmaları.

Bu aralar Doğu Ekspresi'yle gezmek çok popüler. Bu nedenle Ankara – Kars tren biletinizi aylar öncesinden almanız gerekebilir. Bir diğer seçenek de, İstanbul'dan uçakla Erzurum'a giderek trene buradan binmek. Doğu Ekspresi'nin Erzurum'dan kalkış saati 13:55.

Erzurum üzerinden Kars'a geçecekseniz, gelmişken bu kenti de keşfetmelisiniz. Dört eyvanlı, kapalı avlulu Yakutiye Medresesi, Selçuklu Dönemi geleneksel mimari tarzının Anadolu'daki son örneklerinden biri. Taçkapısındaki kitabeye göre medrese, İlhanlı Hükümdarı Sultan Olcayto zamanında, Cemaleddin Hoca Yakut Gazani tarafından 1310 yılında yaptırılmış. 1994'ten bu yana Türk-İslam Eserleri ve Etnografya Müzesi olarak hizmet veriyor. İçerisinde o döneme ait takılar ve silahlar sergileniyor. Medrese zaman zaman süreli sergilere de ev sahipliği yapıyor. Duvarlardaki ve taçkapılardaki hayat ağacı, kartal, aslan figürleri büyüleyici.

Çifte Minareli Medrese

Selçuklu mimarisinin bir diğer göz alıcı örneği de Çifte Minareli Medrese. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad'ın kızı Hüdâvent Hatun tarafından 1253 yılında yaptırılmış olan bu medrese, Anadolu'nun en büyük mimari eserlerinden. Yapı, "Hatuniye Medresesi" olarak da anılıyor. Her iki eserde de Selçuklu mimarisinin incelikleri göz kamaştırıcı.

Erzurum Kongre Binası

Milli Mücadele'nin önemli kararlarının alındığı Erzurum Kongre Binası, Atatürk Resim Heykel Müzesi olarak ziyarete açık. Erzurum Kongresi'nin toplandığı ilk bina, 1864'de Mıgırdiç Sanasaryan tarafından yaptırılmış ve Sanasaryan Koleji (Ermeni Kız Yatılı Okulu) olarak eğitim vermiş. Bina 1924 sonlarında bir yangın geçirmiş. Yangından sonra onarılan bina, Gazi İlkokulu olarak 1926'da hizmete açılmış; ardından Yapı Sanat, Güzel Sanatlar Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi olarak varlığını devam ettirmiş. Okulun bir salonu 1960'da Atatürk ve Erzurum Kongresi Müzesi olarak ziyarete açılmış ve 2011-2013 yılları arasında TBMM tarafından yapılan restorasyon sonrasında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na devredilmiş. Günümüzde Kongre Binası, Atatürk Resim Heykel Müzesi ve Galerisi Müdürlüğü olarak hizmet veriyor.

Erzurum'da kısa bir keşif turunun ardından, trene binmeden önce Erzurum'a özgü cağ kebabı ve kadayıf dolmasını tatmayı da unutmayın.

Doğu Ekspresi ile Tıngır Mıngır

Doğu Ekspresi ile Erzurum – Kars arası 5 saat sürüyor. Doğu Ekspresi'nin kalkış durağı olan Ankara'dan trene binerseniz, 25 saatlik bir tren yolculuğunu göze almalısınız.

Kars'a hangi mevsimde giderseniz gidin, görmeniz gereken yerlerin başında, merkeze 45 km uzaklıktaki Ani Harabeleri geliyor. Yüzyıllardır birçok uygarlığa ev sahipliği yapan ve birçok savaşa tanıklık eden Ani, bir zamanlar bölgenin önemli bir merkeziymiş. "1001 Kilise Şehri" olarak da anılan Ani'de, bugüne kadar 40 kilise, şapel ve anıt mezar tespit edilmiş. Türkiye-Ermenistan sınırına yakın Arpaçay nehri kenarında bulunan kent, Ermeni Bagratuni hanedanlığı döneminde önemli bir güç ve kültür merkezi olmuş. UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan Ani Harabeleri'nin, şimdilerde kalıcı listeye girebilmesi için uğraş veriliyor. Sayısız depreme ve savaşa tanıklık eden kent, 2011'den beri kazı ve restorasyon çalışmaları ile ayağa kaldırılıyor.

Ani'yi çevreleyen surların iç kısmında, Bagratuni Ermenilerinden Bizanslılara, Selçuklulardan Gürcülere kadar birçok uygarlığın izlerini görmek mümkün. İpek yolu üzerine kurulmuş olması, Ani'yi dönemin zengin kentleri arasına sokmuş ve öneminin artmasını sağlamış. Bugünse, böylesine değerli ve eşi bulunmaz bir tarihi kentte, yapıların bakımsızlığı ve duvar yazılarıyla tahrip edilmiş olması, son derece can yakıcı.

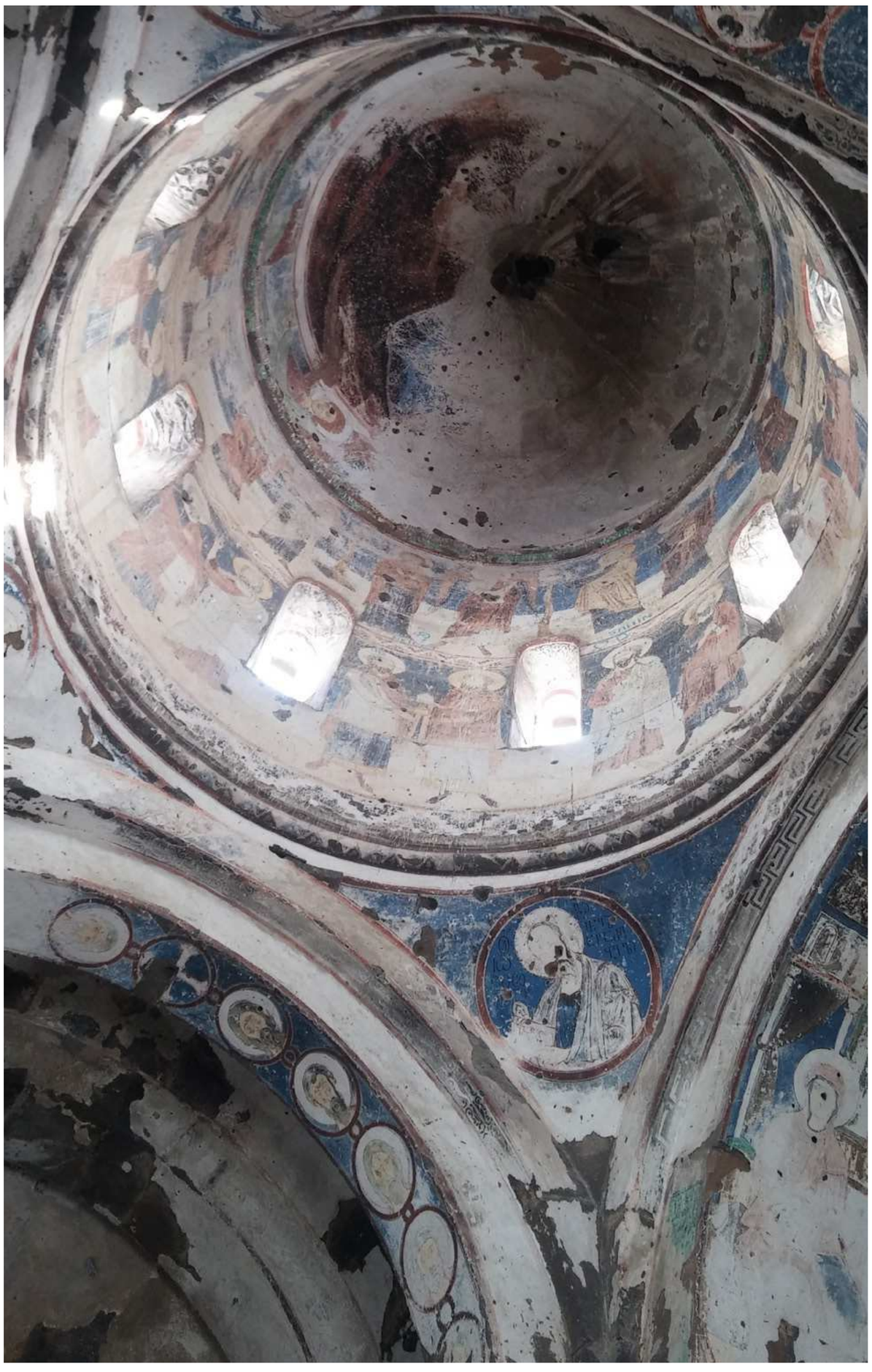

Çıldır Gölü

Kars gezisinin en önemli duraklarından biri de Çıldır Gölü. Çıldır, 123 kilometrekarelik alanı ile Doğu Anadolu bölgesinin en büyük tatlı su gölü. En derin noktası 42 metre olan, ucu bucağı görünmeyen donmuş göl, kışın göz kamaştırıcı manzaralar sunuyor.

Donmuş gölün üzerinde yürümek önce tereddüt yaratıyor. Ama bir kez alıştıktan sonra, buz gölü üzerinde dans etmek bile mümkün.

Buradaki balıkçılar geçimini gölde yaşayan sarı sazan balığından kazanıyor. Buzu kırıp ağlarını atıyor, ertesi sabah erkenden ağlarını topluyorlar.

Sarı sazan balığını gölün hemen yanındaki restoranda tatmak mümkün. Sarı sazan, tatlı su balığı sevmeyenleri bile şaşırtacak lezzette.

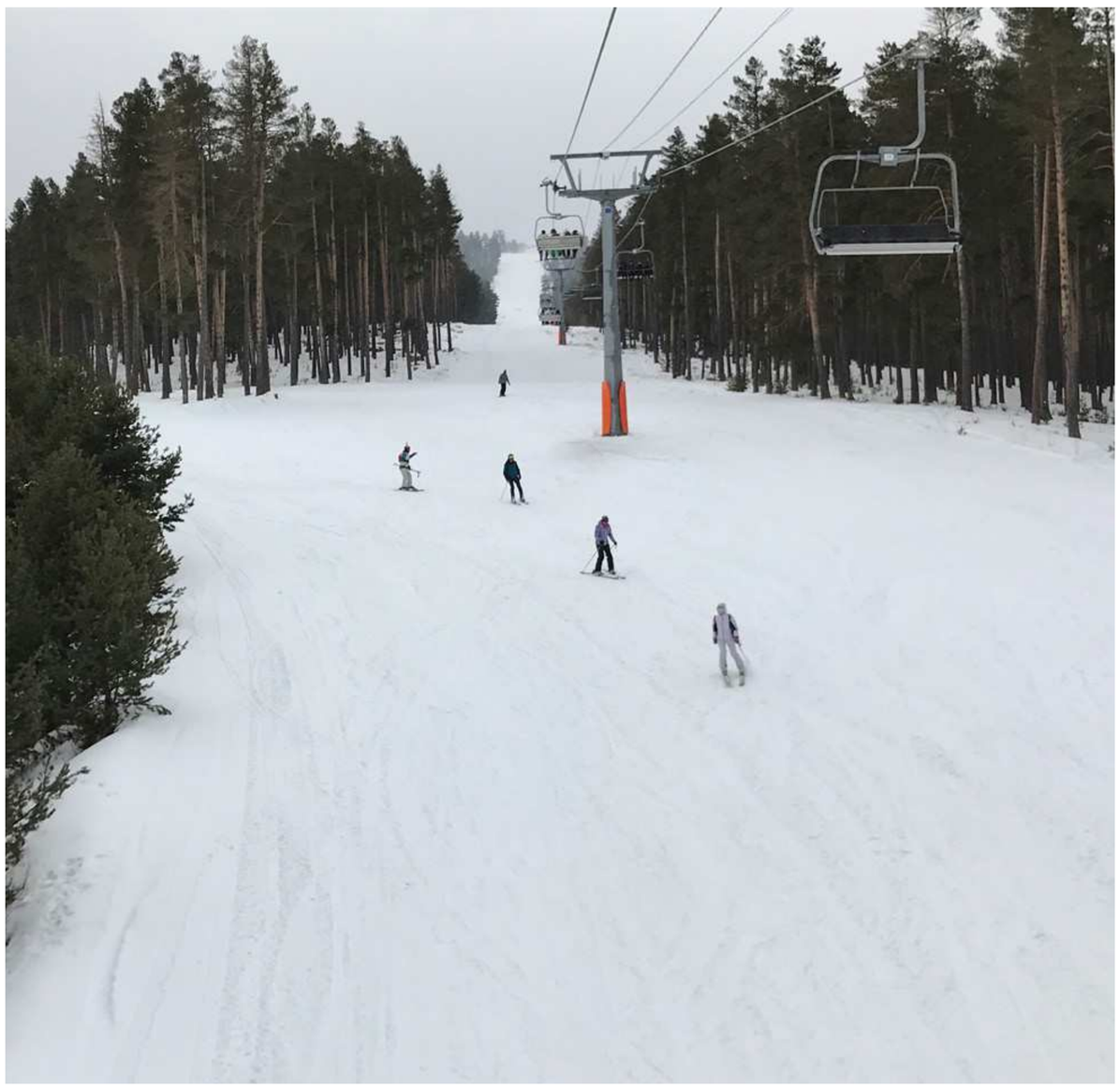

Sarıkamış

Sarıkamış'taki Katerina'nin Av Köşkü, Rus mimarisiyle karlar içinde bile hemen göze çarpıyor. 1914 yılında Rus Çarı II. Nikola ve eşi Sarıkamış'a gelerek bu köşkte konaklamış. Köşkün 1896 civarında inşa edildiği sanılıyor. Yekpare ağaçtan çivi kullanılmadan inşa edilen köşk, av köşkü ve ana köşk olarak 2 ayrı yapıdan oluşuyor.

Çarlık dönemine ait Türk filmlerinin çoğu bu köşk ve çevresinde çekilmiş. Dışarıdan göz alıcı mimarisiyle sizi çağıran bu köşke girdiğinizde, hayalkırıklığına uğruyorsunuz. Bu kadar güzel ve tarihi bir yapının içi, içler acısı halde. İçini tavanlar başınıza yıkılacak korkusuyla geziyorsunuz, duvarlardaki yazılar, içerideki çöpler yürek burkuyor.

Sarıkamış denince akla ilk gelen şeylerden biri, kuşkusuz kayak. Dünyada kaymak için en iyi yer olarak geçen Alplerde görülen kristal kar Türkiye'de bir tek Sarıkamış'ta bulunuyor. Bu nedenle Sarıkamış, snowboard'cuların ve off-pist'çilerin rüyası.

Sarıkamış'ta tam 141 gün kar yerde kalıyor. Hava her zaman açık; hatta Türkiye'nin en çok güneş alan yerlerinden biri burası. Sarıkamış Kayak Merkezi'nde toplam 9 pist var.

Kars'a gelip de meşhur Kars kazını tatmadan dönmek olmazmış. Kars'ın ilk kadın girişimcisi Nuran Özyılmaz'ın Kaz Evi restoranı, bunun için doğru adres. Hafta sonu burada hem Kafkas oyunları gecesi oluyor, hem de yöresel yemekler tadılabiliyor. Un helvasını tatmayı da unutmayın.

Kars'ın içi de gezilip görülmesi gereken eserlerle dolu. Kars Kalesi, 12 Havariler Kilisesi, Evliya Camii, Kars Müzesi, klasik Rus mimarisini yansıtan sokaklar, gezinizi unutulmaz kılacak. Kars'ın meşhur peynircilerine ve balcılarına uğramayı da ihmal etmeyin. Kars'tan ayrılırken, Kars'a yeniden gelmek için ne çok nedeniniz olduğuna şaşıracaksınız!

BEDİA CEYLAN
GÜZELCE

KARAVAN GÜNLÜĞÜ

Yazı ve Fotoğraflar:
Bedia Ceylan Güzelce

Benim çocukluğumun yazları karavanda geçti. Farklı boyutlarda birçok karavanımız oldu. Önce çek çekli, sonra minibüs üzerine. Okulların tatil olduğu Cuma günü çiftliğe gidilir, birkaç gün evvelden tamamlanmış olan alışveriş listesi, annem tarafından özenle karavanın ilgili raf ve dolaplarına yerleştirilirdi. Bursa'daki Can Karavan'ın merkezinde, şirket sahibi Ahmet Ahi'nin hususi ilgisiyle 50 NC kamyonun üzerine yaptırdığımız son karavanda altı kişilik aile rahatça yaşıyorduk. Biz dört kardeşiz ve o zaman hepimiz çocuk olduğumuzdan, çocuk ölçeğinde her tür afacanlık için yeterli alana sahiptik.

Adana'dan başladığımız yolculuğun ilk durağı Akkum-Kızkalesi olurdu, ardından Anamur, Alanya, Kemer, Antalya, Kaş, Fethiye, Bodrum ve Kuşadası güzergahında gider, her durakta birkaç gün kalırdık. Anamur'da deniz birden derinleşirdi, Alanya'daki kampın girişinde kocaman bir dümen vardı. Kaş Kamping'de yüzmeyi öğrenmiştim ve vahşi doğanın sudaki yüzüyle ilk orada tanışmıştım. Derin, soğuk ama nefis bir suydu Kaş'taki, özgür olmak, ellerini kollarını dilediğin gibi kullanabilmek için simitten, kolluklardan acilen kurtulmak lazımdı, kurtulduk neyse. Fethiye'de dalgalarla boğuşurduk, mutlu bir hayatımız vardı, mutluluk nedir sormuyorduk.

Gidiş yolunda son, dönüş yolunda ilk durak Kuşadası'ndaki BP Mocamp, en uzun kaldığımız yer olurdu. Tüm dünyadan karavancıların buluştuğu, içi ve etrafı okaliptüs ağaçlarınca çevrelenmiş bir üs gibiydi Kuşadası'ndaki BP Mocamp. İçeri girer girmez selamlaşmalar başlardı, sizden önce gelmiş karavancılar, sizi hep sıcak bir selamla karşılardı. Karavanı park etmek için en ideal yer, ağaç gölgeleri ve mümkünse ortak tuvalet, duş ve mutfağa yakın noktalardı. Yer bulma konusu, evini nereye koymak istediğinle eş anlamdaydı. İşin raconu gereği yerini değiştiremeyeceğin için kampın içinde saatte en fazla 10 km hızla ilerlerdin. Bulduğun yer senindir. Lastiklerin altına üçgen kütükleri yerleştir, ön cama güneşliği aç, tenteyi tak, bir daha tak ve bir daha, kazıklarını geçir, kazıkları iple yere çaktığın çivilere sabitle.

Erken başlayan sabahlar

Karavan hayatında günler erken başlardı. Sabah en geç dokuz gibi uyanılmış olur, uyanmayanları da babam türlü türlü yöntemlerle uyandırırdı. Yüksek sesle sanat musikisi ya da Elvis Presley şarkıları söylemek bu yöntemlerin en çok işe yarayanıydı. Babam şarkıya girdi mi sen tüm rüyalardan çıkar, kendine acilen çekidüzen verir ve hayata bıraktığın yerden başlardın. Bir kere herkesin kendi hayatı ve kendi sorumlulukları vardı. Karavancılar bilir, çocuklar dahil tüm karavan vatandaşlarının birer el çantası olur. Ortak kullanım alanlarının en büyük yardımcısı olan bu çantanın olmazsa olmazları, diş macunu, Sandy marka sıvı el sabunu, diş fırçası, tarak, tüp şeklinde saç jölesi, kızsan toka, erkeksen tıraş bıçağı, belki bir minik parfüm vs... El kremi en büyük boy alınır, ortak kullanıma açılırdı, bilhassa akşamüstleri, güneşle ve kumla kuruyan cildini nemlendirmek üzere.

Uyanır uyanmaz ilk iş, yüzünü yıkayacak, dişleri fırçalayacaksın. Sonra çoktan uyanmış ve herkesin kullanımına açık mutfakta bir şeyler hazırlamakta olan annenin yanına uğrayıp masaya taşınacak bir şey var mı diye bakacaksın. Ve elbette varsa alıp masaya koyacaksın. Masa da masa yani. Peynir, zeytin vs... Baban çoktan traş olmuş, üzerini (mayo üstü gömlek) giyinmiş, gazetesini almış okuyor bir köşede. O akşam yemeklerini yapıyor, hobi olarak, mevzu değil, arada gördüğü hataları söylüyor, "günaydın" demeyi unutan yanar, sabah sabah ihtarnameyi yersin. O "günaydın" denilecek, günaydın. Annenin de gelmesiyle sofra tamamlanır ve bisküviyi çaya, peyniri reçele düşüre düşüre, yani yemek yemeyi öğrene öğrene edersin kahvaltını.

Az sonra boğuşacağın dalgaların, yakalayacağın kaya balıklarının, suyun içinde atacağın taklaların heyecanı sarmış çoktan, büyüklerin nasıl bu kadar ağır hareket ettiğine mi şaşarsın, bunu dile getirdiğinde sabırsızlıkla itham edilmeye mi yanarsın belli değil... Çare yok, kahvaltı layıkıyla edilecek, gazete elden ele şöyle hızlıca dolaşır, herkes konulara hakim olur, 80'lerin sonu, 90'ların sonu Türkiye. Gazetelerde bol bol Demirel, Özal, Mesut Yılmaz, İnönü ve sonraları Tansu Çiller fotoğrafı var. Ardından karavanın kapatılma faslı başlar. Annen, şu hani kola takılan üzeri sprey boyalı hasır sepetler vardır ya, (bir zaman çok modaydı) onların en güzelini kullanmaktadır ve gidip içeriden alır, içine su, meyve nevale filan doldurur, kapıyı kilitler. Senin şimdiki görevin diğer kapıların kilitlenip kilitlenmediğinden emin olmak. Herkes bir kapıdan, herkes bir şeylerden sorumlu tutulunca hızlı bitiyor işler. Ohh, kapılar da kilitli, haydi macera başlasın.

Şemsiyenin ok gibi olan tarafını kim tutacak? Şemsiyenin açılan tarafını kim taşıyacak, deniz topu kimde, deniz yatağını alsak mı? Yarım kestiğin şişelerle balık avlayacaksın, olta, misina filan, nerede onlar? İşte bu kargaşanın içinde nihayet plaja inmişsin, campingdeki yan komşun şurada oturuyor, İtalyan bir aile, az ötede de iki karavan ilerideki İspanyollar var. Şemsiyeye münasip bir yer bulur, hasırları serer, otursun. Hemen denize atlamak yok, baban yasaklamış, sebebini o yaşta anlayamazsın, biraz ısın istiyor, herhalde en "doğal" erkek davranışı ile önce etrafı bir kolaçan ediyor. Neyse izin çıkınca at kendini denize. Öğle arasında karavana gitmeye kimsenin hali yok, neyse ki annen süper şahane sandviçler yapmış getirmiş, yumul. Sonra yine yengeçlerle, üzeri yosun kaplı kaygan kayalarla, bazen irili ufaklı balıklarla, akşam serinliği çıkmışsa ve şanslıysan ahtapotlarla, türlü türlü deniz canlılarıyla, dalgalarla, kısacası gezegenle haşır neşirsin. Dünya üzerinde olabileceğin en güzel yerdesin.

Deniz saati bitip de eve yani karavana dönüş yoluna girdin mi ayakların bir dip akıntısı gibi çeker seni geriye, biraz daha yüzebilsen belki balık olacaksın ve okyanuslara açılacaksın.
Bu okyanuslara açılma hali bizde hiç bitmeyen bir istek oldu. Dört kardeşin dördü de kendi dalında süper hayalperest, kendi ölçeğinde iflah olmaz birer maceracı olduk. Akşam yemeği hazırlıkları için baban herkesi görevlendirmiş. Yemen'de vali olmak daha kolaydır belki bu sorumluluklardan, onu getir, bunu götür, şunu taşı. Ve elbette komşu karavanlardan misafirler geleceği için iki kat özen gösteriliyor bu hazırlıklara. Karavancılıkta adettir, dört gece kendi karavanında yiyorsan, üç gece başka tentelerin altına misafir olursun ya da misafirlerin olur.

Kimse senden yüksek bir gramer bilgisi beklemez, hatta hiç dil bilmeyenler en iyi dost olanlardır. Kamping seçiminde dikkat edilen bir nokta da yakınlarda bir lunapark bulunup bulunmadığıdır. Lunapark benim için kafa göz patlattığım, orantısız eğlence sebebiyle hep yara alarak evin yolunu tuttuğum ama yine de her seferinde bir daha gitmeyi hep çok istediğim yerlerdi. Dünya üzerindeki cennetti bizim çocukluğumuzun lunaparkları, şimdi o kadar da değil. Lunapark ziyaretlerini kimi zaman komşu karavan ailesiyle birlikte yaparsınız, gülmenin, eğlenmenin ve çocuk olmanın dili, milliyeti olmuyor, renklere, harekete anne-babanın talimatlarına bırakıverirsin kendini. Akşam olup da herkes kendi karavanına çekildiğinde, düşünecek bir sürü şey olur aklında. Çok şey.

Geri dönüş yolu

Bu dostluklar bir sonraki yaz buluşmasına kadar kartpostallar, mektuplar, yeni yıl tebrikleriyle devam eder ve her yıl biraz daha büyümüş, biraz daha yaşlanmış, biraz daha değişmiş bulursun birbirini. Sana henüz gitmediğin bir ülkenin dostlarından ufak tefek karşılıklı hediye edilmiş eşyalar, onların dilinden senin diline dolanan şarkılar, tekerlemeler ve kelimeler kalır. Unutmadan söyleyeyim, bu hediye faslı için yolculuk öncesi bir alışveriş yapılır, bize dair ne varsa ondan bol miktarda alınır, mesela nazar boncukları, mesela lokum, mesela baharatlar. Koltuk altlarındaki sandıklardan çıkar bu hediyeler ve vedalaşma sırasında verilir. Herkes kendi memleketine doğru yola çıktıktan sonra kaçınılmaz bir kopuş yaşanır, anı dediğimiz de bu kopuşlardan bize kalanlardır zaten. Bazı çocukların böyle anıları olur, bazıların bambaşka.

Kuşadası günlerinin ardından, aynı güzergahtan yeniden Adana'ya yolculuk. Sefer sırasında karavan hararete yenik düşer, hava yapar, lastik patlar ve türlü marifetlerle 50 NC'nin motoru bir sonraki seyahate kadar burnundan getirir. Duble yollar henüz tamamlanmadığından zaman zaman bir su kenarına çeker, eline aldığın sopalarla koltuk, yatak minderlerini döversin. Güneş altında düzenlenen bu toz çıkarma ayininin ardından rahat bir nefes alırsın. Bu kadar insanın bir arada yaşadığı bir yerde kavga gürültü olmaz mı? Olur. Ama onları bir başka seyahatimizde konuşalım. Üzerinden yeterince zaman geçmiş her yolculuğu, bir de iyi taraflarıyla düşünmeye başlarsınız, bu düşüncelerin üzerinden de yeterince zaman geçtiğinde aklınızda sadece mutlu olduğunuz anlar kalır.

İZ TV ile çıktığımız her yolculuk bana kendimi hatırlatır, o zamanlar küçük defterlerim vardı onlara yazardım gördüklerimi. Şimdi ne şanslıyım ki okurlarımızla, izleyicilerimizle paylaşabiliyorum. "Çok gezen mi yoksa çok okuyan mı?" diye soracak olursanız, şimdilik cevabım "çok gezen" olacaktır. Bunu da ileride yeniden konuşuruz.

BUDA'NIN İZİNDE

Yazı: Ayşe Tunca
Fotoğraflar: Coşkun Aral, Ayşe Tunca

Kameramızı sırtladık, Hindistan'da 3000 kilometre yol yaptık ve Buda'nın topraklarında bambaşka bir zaman yolculuğuna çıktık. Keşfettiğimiz her yerde, karşılaştığımız her yüzde, unutulmaz anılar topladık.

Yanımda ailem olmadan ilk seyahatime henüz 12 yaşındayken çıkmıştım. Fethiye'de gittiğim kış kampı sanırım bağımsızlığımın ilk adımlarını attığım yerdi. Gerçi ablalarım Rahşan ve Özlem de aynı kamptaydılar ama herkes kendi yaş grubuyla beraber kaldığı için, Fethiye kampı, kendi adıma özgürlüğümü ilan ettiğim, bavulumu hazırlayıp yola çıktığım ilk yolculuğum olmuştu.

Sonrasında seyahat etmek benim için büyük bir tutku oldu. Okul gezilerine adını ilk yazdıran, Büyük Dünya Atlası'nda gelecekte yapacağım seyahatlerin hayalini kuran yine bendim. Dört sene evvel İZ TV'de çalışmaya başlayarak seyahati mesleğim haline getirmek ise belki de hayattaki en önemli başarılarımdan biri oldu. Hatta o kadar şanslıydım ki, kanaldaki ilk seyahatlerimi dünyanın neredeyse tamamını dolaşmış Coşkun Aral'la yapıyordum.

Onun ağzından gitmediğim ülkeleri, onun yaşadıklarını dinlemek hep büyük bir keyif oldu, hâlâ da öyle. Bir sohbetimizde en sevdiği ülkenin Hindistan olduğunu söylemiş, Hindistan'ı görmeden de bunu anlayamayacağımı eklemişti. Aynı zamanlarda henüz tanışmadığım Işıl, altı ay sürecek olan Hindistan yolculuğuna çoktan çıkmıştı bile. Onun paylaştığı fotoğrafları, yüzündeki mutluluğu gördükten, o dönüp de yaşadıklarını anlattıktan ve altı bölümlük mükemmel macerasını kurgu sırasında bire bir izledikten sonra Hindistan'a gitmeyi iyice kafama koymuştum. O kadar çok istemiş olmalıyım ki, daha ben iznimi ayarlayıp biletlere bakmaya başlamadan, Şubat ayında çekim için kamera ekibimizden Burcu Camcıoğlu'yla birlikte Hindistan'a gideceğimiz söylendi. Günleri saymaya başlamıştım. Hatta Samsun'da bir çekim sırasında düşüp bacağımı sakatlamam bile bana engel olmadı. Seke seke de olsa konsolosluğa gidip vize başvurumu yaptım.

Buda'nın İzide 8 Gün

Nihayet yolculuk günü geldi. Bu öyle böyle bir Hindistan gezisi değildi. Mahaparinirvan Ekspresi'yle Buda'nın doğduğu, aydınlandığı, öğretilerini yaydığı ve ölmeye yattığı topraklarda, Buda'nın izinde geçirilecek 8 günlük bir tren yolculuğu bizi bekliyordu. Hem gördüklerimi anlamlandırabilmek, hem de çekimler sırasında önemli hiçbir noktayı atlamamak için seyahate çıkmadan Buda'yla ilgili birkaç kitap okudum. Bir an önce Hindistan'a ayak basmayı hayal ediyordum. İlk önce Kuveyt'te, ardından Bahreyn'de duraklayıp, İstanbul'dan ayrılışımızdan saatler sonra Yeni Delhi'ye vardık. Mahaparinirvan Ekspresi'ne binip Budizm yolculuğumuza başlamadan önce Yeni Delhi'yi gezdik.

İlk durağımız olan Safdurjung Türbesi'nde gerçekten Hindistan'da olduğumuzu artık hissediyordum. Tahta tekerlekleri çeviren çocuklar, palmiye ağaçları, İstanbul'un kedileri gibi sokakları sarmış maymunlar... İlk uyarıldığımız konulardan biri de maymunların ellerinin uzunluğu olduğundan, kamerayı elimizden geldiğince onlardan sakınmaya çalışsak da gezi süresince Burcu ve kamerası küçük de olsa bir maymun saldırısına uğramaktan kurtulamadılar. Yeni Delhi'de yaptığımız kısa turdan sonra otobüse binip tren istasyonuna doğru yola çıktık.

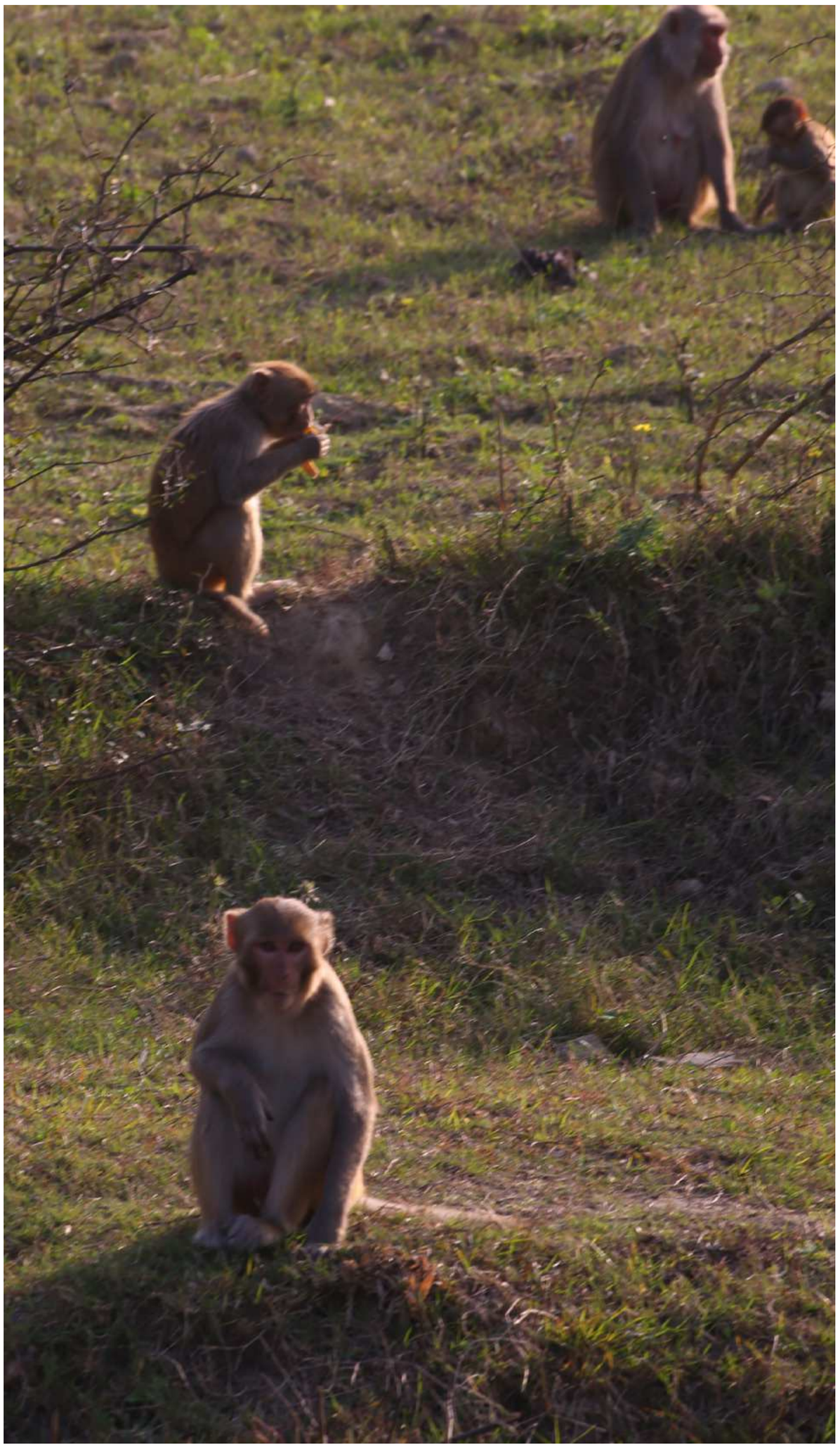

Mahaparinirvan Ekspresi ile Budistlerin Hac Yolu

Mahaparinirvan Ekspresi, Budistler'in hacı olmak için yola çıktıkları bir tren. Sanırım öncelikle şunu belirtmekte fayda var: Budizm bir din değil, bir hayat felsefesi ve Budizm'in en önemli ilkelerinden biri de insanın tutku ve alışkanlıklarından arınarak yaşamayı öğrenmesi. İki metrekarelik kompartımanımıza girdiğimizde, biz de alışkanlıklarımızdan arınmaktan başka çaremiz olmadığını anlamıştık zaten. Tripodun bizden daha rahat olduğu yolculuğumuz da böyle başladı. Ve sonra yolculuk boyunca aralıklarla devam edecek Buda'nın kutsal ezgisi kulaklarımızda yankılanmaya başladı. Buddham Saranam Gachchhami. Buda'ya sığınıyorum, evrenin sonsuz yasasına sığınıyorum, topluluğumuza sığınıyorum.

Önümüzde trenle 2360, otobüsle de 700 kilometrelik bir yolculuk vardı. Şimdiye kadar 30 farklı ülkeden gezgine eşlik etmiş trenin bu seferki yolcuları Türkiye ve Çin'den geliyordu: Faruk Pekin'in rehberliğindeki Fest Travel gezginleri ve hacı olmak üzere bu yola çıkmış Çinli gezginler.

Daha Yeni Delhi'deyken uzaktan gördüğümüz ve keşke röportaj yapabilseydik dediğimiz Çinli genç kızla trende karşılaşınca zafer kazanmış gibi mutlu olduk ve hemen kompartımanına gidip Haiyin'le tanıştık. Dört yıldır bu işi yapmanın verdiği deneyimden mi kaynaklanıyor yoksa şansımızdan mı bilmiyorum ama Haiyin'le tanışınca, zaten grupta tek anlaşabileceğimiz kişinin de o olduğunu öğrenmiş olduk. 70 kişilik Çinli grupta İngilizce konuşan tek kişi Haiyin'di. Amerika'da medya ve iletişim eğitimi aldığı için mikrofon ve kameraya da yabancı değildi.

İlk durak

Delhi’den yola çıkan trenin ilk durağı, Bihar eyaletindeki Gaya şehri. Budizm yolculuğunun başlayacağı ilk duraksa Bodgaya. Sidarta Gotama’nın aydınlanıp Buda olduğu yer olarak ünlenen Bodgaya’da farklı milletlerden yüzlerce insan aynı anda meditasyon yapıyor, Buda’nın eriştiği aydınlanma seviyesine ulaşmaya çalışıyor.

Bodgaya’ya vardığımızda, çevrede inanılmaz bir enerji vardı. Büyük kalabalığa rağmen huzur verici bir sessizlik hakimdi. İlk başta aynı gibi görünse de her ülkenin meditasyon biçiminde ufak da olsa farlılıklar göze çarpıyordu. Böylesine sakin ve huzurlu bir ortamda, çekim yapmak oldukça hassas bir konu. Biz de, yalnızca gülümseme ve vücut diliyle onaylarını aldığımız kişileri görüntülemeye dikkat ettik. Keşke vakit olsaydı da, onlarla beraber bu huzuru paylaşabilseydik. Sürekli gezdiğimiz için bize imrenen ne kadar çok insan olsa da, zamanımızın kısıtlı olduğu seyahatlerde, bir yandan da belgeselimiz için gerekli görüntüleri yakalama kaygısıyla, maalesef ânı yaşamaya çok vakit bulamıyoruz. Her şeyi kadrajın içinde düşünmemiz gerekiyor.

Bodgaya, Kurt Cobain’in de şarkılarında bahsettiği, Buda’nın altında aydınlandığı ağaç olan Bodi Ağacı’nın olduğu yer. Kent, Budizmin tüm Hindistan’a yayılmasını sağlayan, Hint Maurya hanedanının son büyük imparatoru Kral Aşoka tarafından M.Ö. 250’lerde inşa edilmiş ve tekrar tekrar yenilenmiş Mahabodi Tapınağı’na da ev sahipliği yapıyor. Bodgaya, yüzyıllarca başta Sri Lankalılar olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinden gelen hacılar tarafından ziyaret edilmiş. Bugün kutsal olarak kabul edilen şehirde, Sri Lanka, Butan, Çin, Japonya, Myanmar, Nepal, Tayvan, Tayland, Tibet ve Vietnam Budistleri tarafından yaptırılmış birçok bağımsız tapınak bulunuyor. Hindistan’da biraz vakit geçirdikten sonra, ülkelerin mimari tarzlarını anlayıp, hangi tapınağın kime ait olduğunu kolaylıkla anlayabiliyorsunuz. Benim favorim, sade tarzıyla Japon mimarisi oldu.

Gaya’dan sonraki durağımız Racgir’di. Burada 600 metre yükseklikteki Racgir Tepesi’nde bulunan ve Japonya tarafından yaptırılmış Barış Stupası’nı görmek için teleferiklere binmemiz gerekiyordu. Elimizde malzemelerle biraz zorlansak da, manzara her şeye değerdi.

Ana Tanrıça Ganj

Racgir'den sonraki durağımız ve gezinin şüphesiz bizi en çok etkileyen şehri ise Varanasi oldu. Akşamüstü vardığımız Varanasi'nin kalabalık sokaklarını aşarak Ganj Nehri'ne ulaşmayı başardık. Dünyanın en eski kentlerinden biri olarak kabul edilen Varanasi'yi ve o gece yapılacak Aarti Töreni'ni izlemek için küçük teknelere bindik. Nehrin kıyısında, setler üzerinde yükselen tapınak ve sarayların, iskelelerin ve merdivenlerin güzelliğiyle, gün batımına doğru ilerleyen teknede, adeta zamanın içinde kaybolduğumuzu hissediyordum. Her Hindu'nun yaşamında en az bir kere gelmek ve hatta ölmek istediği bu kentin kıyılarında, günün her saati ölü yakma törenleriyle karşılaşmak mümkün. Yakılan ölülerin külleriyse, Ganj Nehri'nin sularında sonsuzluğa karışıp gidiyor. Az ötede ölüler yakılmasına rağmen, yaşamı daha çok hissettiğiniz büyülü bir havası var Varanasi'nin. Dolunay ışığı altında, etrafı çiçeklerle süslenmiş mumları nehre bıraktıktan sonra, bu güzel şehirden ayrılıp trene geri döndük.

Sıradaki Durak: Nepal

Ertesi sabah Buda'nın ilk vaazını verdiği Sarnath'ı gezdikten sonra Nepal sınırına 90 km mesafede bulunan Gorakpur şehrine vardık. Sırada, Buda'nın doğum yeri olan ve günümüzde Nepal sınırları içinde yer alan Lumbini şehri vardı. Sınırda yaklaşık yarım saat süren pasaport işlemlerinden sonra Lumbini'ye vardık. Burada bir gece kalacaktık. Trende geçen günler ve gecelerden sonra, Lumbini'de yeşillikler içindeki otelimize gitmenin mutluluğunu tarif etmem zor. Bu yolculuk boyunca elbette bazı günler kısa süreli de olsa otellere uğrayıp yıkanma gibi ihtiyaçlarımızı karşılamıştık; ama gururla söylemeliyim ki, en azından bizim ekibimizde, trende yıkanan tek kişi bendim, hatta bu sebeple rehberimiz Faruk Pekin'den de bir aferin aldım.
Trende yıkanmak elbette çok kolay değildi ama Buda'nın izinde yaptığımız bu yolculukta yıkanma alışkanlığımdan da arınmak istememiştim.Biraz eziyetli olsa da, sürekli koşturarak geçen bir gün sonunda başka türlü dinlenmek mümkün olmuyordu.

Lumbini'de otele girdiğimizde ilk yaptığım şey, yatağa şöyle geniş geniş uzanmak oldu. Ama Lumbini'den tek hatırladığım şey elbette otel değil. Buda'nın doğum yeri olan Lumbini, 1997'de UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmış tarihi bir mekan. Buda'nın doğduğu ağacın yerine bir tapınak yapılmış. Bu tapınağın etrafında yine birçok farklı ülkenin yaptırdığı tapınaklar bulunuyor.

Lumbini benim için hayatım boyunca unutamayacağım bir yer oldu. Bunun sebebinin Budizm'le ilgisi olduğunu söyleyemem. 2008 yılından bu yana seyahatlerimde hep yanımda taşıdığım yol arkadaşım peluş penguen Filippo da Lumbini'de bizimle birlikteydi. Şehirde geçirdiğimiz gecenin ardından, sabah Buda'nın ölmeye yattığı yer olan Kuşinagar'a doğru yola çıktık. Nepal sınırını geçtikten sonraysa yedi yıllık dostumu Lumbini'de unuttuğumu fark ettim. Hemen oteli aradık, fakat Filippo'nun izine ulaşamadık. Adeta sır olup gitmişti. Dinlenmek için durduğumuz tesiste, Filippo'nun ardından ağlarken yanıma Budist bir rahip geldi ve neden ağladığımı sordu. Ona olanları anlattığımda, Buda'nın ana öğretilerinden birinin bağımlılıktan kaynaklanan isteklerden ve tutkulardan soyunup özgürlüğe erişmek olduğunu ve Buda'nın bana daha güzel bir şey vermek için Filippo'yu benden almış olabileceğini söyledi. Onun bu sözleri üzüntümü az da olsa hafifletmişti, kısa bir duraksamadan sonraysa rahibin benimle İngilizce konuşmuş olduğunu fark ederek, en sonunda röportaj yapabileceğimiz bir rahip bulmanın sevinciyle peşinden koştum.

Hindistan bambaşka bir dünya ve oradan herkes, kendine dair, kendine ait bir yolculuk hikayesiyle dönüyor.

Bitmeyecek Bir Öykü

Toplam 3000 kilometre geride kalmış, Buda'nın topraklarındaki bu yol hikâyesi, herkesi bambaşka bir zaman yolculuğuna çıkarmıştı. Keşfettiğimiz her yerde, karşılaştığımız her yüzde, unutulmaz anılar topladık.

Yaşanan, kimileri için binlerce yıllık bir tarihe, kimileri içinse bir öze dönüş öyküsü oldu.

Hafızalarda hep yaşayacak, bitmeyecek bir öykü...

Sekiz günlük unutulmaz bir Hindistan turundan Filippo'suz döndüğüm için kalbim buruk olsa da, Buda'nın hayat felsefesinden öğrendiklerimiz ve edindiğimiz dostluklar, her çekim sonrası olduğu gibi hayatımızda yer etmeye devam ediyor. Tıpkı söylendiği gibi, Hindistan bambaşka bir dünya ve oradan herkes, kendine dair, kendine ait bir yolculuk hikayesiyle dönüyor. Bu büyülü yolculuğa siz de katılın!

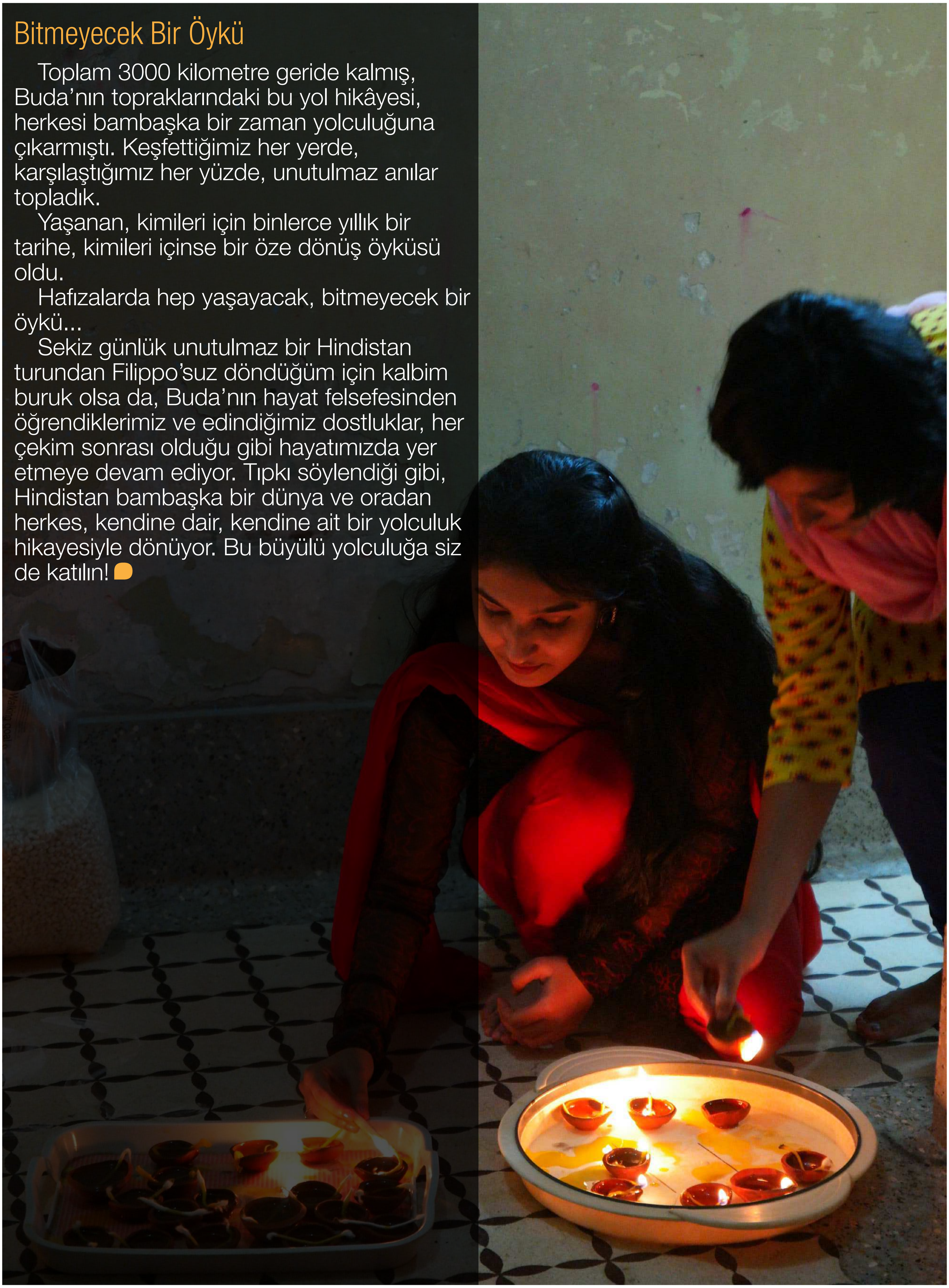

LORD'S PALACE
HOTEL • SPA • CASINO

Girne'nin merkezinde yer alan Lord's Palace Hotel,
Kıbrıs tatili yapmak isteyenler için bir çok ayrıcalık sunar.

www.lordspalace.com

Dr. Fazıl Küçük Blv. No:38 Mersin 10
Turkey Girne / KKTC

Tel: +90 392 650 35 00
Fax: +90 392 650 35 25
E Posta: info@lordspalace.com